

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1910.

Andra Kammaren.

Nr 11.

Tisdagen den 22 februari.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 15 och den 16 innevarande februari.

§ 2.

Herr talmannen meddelade, att herr *Berg* i Staby denna dag intagit sin plats i kammaren.

§ 3.

Herr statsrådet *Petersson* aflämnade Kungl. Maj:ts proposition angående pension å allmänna indragningsstaten åt sergeanten af första klassen vid Västerbottens regemente L. E. Nyblad.

Denna proposition bordlades på begäran.

§ 4.

Ordet lämnades härefter till

Svar å interpellation.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet greve Hamilton, som yttrade: Med Andra kammarens tillstånd har friherre E. K. Palmstierna till mig framställt det spörsmål, huruvida jag ämnar snarast möjligt vidtaga erforderliga åtgärder för utfärdandet af en allmän polisförfattning i enlighet med Riksdagens skrifvelse till Kungl. Maj:ts af år 1906.

Såsom interpellanten erinrat, utarbetades i anledning af Riksdagens ifrågavarande skrifvelse inom civildepartementet ett förslag till reglemente för polispersonalen i riket. Detta författningsförslag remitterades sedermera i vederbörlig ordning, och inkom det sista yttrandet, afgifvet af justitiekanslern, i november 1908 till departementet.

Därefter underkastades förslaget förnyad granskning inom departementet. Resultatet häraf förelåg i slutet af mars 1909.

Under den då pågående Riksdagen blef mig allenast ringa tid öfrig att

Andra Kammarens Prot. 1910. Nr 11.

Svar å interpellation. ägna åt ifrågavarande ärende. Under sommaren och senare delen af hösten måste också arbetet därmed af kända anledningar skjutas åt sidan, och sedermera har utredningen af de frågor, som skola föreläggas denna Riksdag, tagit så mycken tid i anspråk, att saken svårligen ännu *kunnat* föras fram.

Därjämte har tillkommit en omständighet — Riksdagens beslut år 1909 rörande fögderiförvaltningens organisation — som jag funnit kunna inverka på förevarande fråga. Rörande den begärda polisförfattningens giltighetsområde innehåller Riksdagens skrivelse af år 1906, att författningen borde gälla »rikets städer och därmed jämförliga orter». På grund af skrivelsens innehåll i öfrigt ansågs böra antagas, att Riksdagen afsett, att den nya författningen skulle äga tillämpning å alla andra polisbetjante än fjärdingsmän, och blef i enlighet härmed det först uppgjorda förslaget till reglemente affattadt så, att det med ett undantag skulle blifva tillämpligt å all annan, den allmänna polisen i stad och på landsbygd tillhörande lägre personal.

Emellertid föranledde som bekant Riksdagens beslut i fögderiförvaltningsfrågan tillsättande af en kommitté med uppdrag att afgifva yttrande och förslag rörande omorganisation af fögderiförvaltningen och därvid särskildt undersöka, huruvida, på sätt inom Andra kammaren yrkats, kronofogdetjänsterna böra indragas och kronofogdarnas tjänsteåliggande öfverflyttas på länsmännen. Vid fullgörande af sitt uppdrag måste kommittén gifvetvis, såsom också i det till kommittén öfverlämnade statsrådsprotokollet i ärendet uttalats, tillse huru med polisväsendet på landsbygden skall kunna ordnas, därest en omorganisation skulle ske i den af Andra kammaren önskade riktning. I afbidan på utgången af denna fråga synes därför något reglemente för den polis, som ej tillhör städerna icke böra utfärdas. Jag skall emellertid, så snart tiden medgifver, upptaga frågan ånyo för att undersöka, huruvida ett särskildt reglemente rörande polispersonalen i rikets städer lämpligen bör komma till stånd.

Vidare anförde:

Friherre Palmstierna: Herr talman, mina herrar! Jag ber att till herr statsrådet få frambära min tacksambet för det att han vid detta bordlägningsplenium har behagat svara på min framställning.

Herr statsrådet har emellertid i sitt svar meddelat, att enligt hans uppfattning den pågående omorganisationen af fögderiförvaltningen nödvändigt skulle lägga hinder i vägen för den mindre del af den reform, som jag här har bragt på tal och som rör municipal-samhällen, då däremot Riksdagens skrivelse i sin helhet berör alla städer och stadslignande samhällen. Jag vill emellertid erinra om, att enligt hvad jag kunnat finna af samtal, som jag haft med ledamöter af den kommitté, som haft denna fråga om hand, så hade för sin del icke ansett, att den ena reformen borde ligga hindrande i vägen för den andra. Men då nu herr statsrådet har denna uppfattning, så tror jag, att man med tacksambet måste taga fasta på

herr statsrådets uttalande, att hvad öfriga stadssamhällen beträffar, Svar å interpellation.
en polisförfattning skyndsammast möjligt kommer att utfärdas. Dock
ber jag att i detta sammanhang få frambara några synpunkter, som
jag blefve tacksam att få beaktade. (Forts.)

När denna fråga upptogs af Riksdagen — den framfördes af herr Sven Adolf Hedin i en hans motion — så var utgångspunkten väsentligen polispersonalens egen ställning. Han tänkte därvid på, att denna ställning måste bli så säker, bli så betryggad som möjligt, och det är gifvet en oafvislig fordran att de, som hafva den första utöfningen af rättssäkerheten i landet sig anförtrodd, också skola hvad beträffar såväl löneförmåner som säkerhet mot godtyckligt afskedande och bestraffande, intaga en sådan ställning, att de kunna hängifva sig åt sitt viktiga kall på ett sätt, som motsvarar de stora fordringar, som ställas på dem. Af framställningar, som gjorts till mig, har det likväl upprepade gånger visat sig, att för närvarande så icke är förhållandet.

Allmänheten har också mycket stort fog att göra en bestämd framställning om att polispersonalens ställning blir så säker och trygg som möjligt och att endast sådana personer, som ha full kompetens att utöfva en polismans viktiga gärning, få utöfva densamma. Detta förutsätter, dels att sådana män antagas, som hafva en viss utbildning och kännedom om bithörande författningar, och dels att vissa bestämda instruktioner skola finnas för polistjänstemän. Nu händer det emellertid mycket ofta, att man, i synnerhet vid vissa tillfällen, på ett skäligen godtyckligt sätt konstituerar polismän, hvilka äfven förlänas både häktnings- och åtalsrätt, ehuru de stundom äro utbildade och icke hafva tillräcklig kännedom om författningarna. Hafva de dessutom ingen instruktion, så är deras rörelsefrihet skäligen obegränsad, och allmänheten kan gifvetvis icke finna, att detta förhållande är förenligt med dess intresse.

Hvad som närmast föranledt mig att väcka denna interpellation är emellertid en annan sak, som mindre beaktas inom Riksdagen, nämligen förhållandet mellan staten och kommunerna i föreliggande fall. Det är ju för rättsordningens upprätthållande af utomordentligt stor betydelse, att det är *staten* som handhar rättsväsendet och föreskrifver sättet för ordningens upprätthållande. Man borde därför kunna tänka sig, att polisväsendet i sin helhet öfvertoges af staten. Åtminstone kan man drifva den tankegången, att *kriminalpolisväsendet*, beträffande hvilket en verklig statsuppgift föreligger, borde helt och hållet handhafvas af *staten*, medan däremot polisväsendet i städerna i öfrigt skulle kunna omhänderhafvas af *dess* själva, då ju här förekomma endast administrativa åligganden, såsom tillsynen af den allmänna ordningen i staden, inkasseringar m. m., hvilket icke tillhör kriminalpolisens arbete. Å andra sidan hafva *kommunerna* intet åliggande enligt lag att aflöna polisen, det förhållande, som nu råder, har endast genom historisk häfd framkommit, och den kommunala självstyrelsen är på detta område synnerligen utvecklad. Så vidt jag har mig bekant, är endast i vissa — de senast utfärdade — köpingsprivilegier fastställt, att kommunen skall aflöna polismän för öfvervakande af ordningen inom kommunen.

Svar å interpellation.
(Forts.)

När nu så är förhållandet, att, å ena sidan, det är en statens uppgift att tillse rättssäkerheten och å den andra sidan, den kommunala självstyrelsen på detta område synnerligen utvecklats, så inträffa ständiga intressekonflikter, som man nödvändigt borde söka få aflösta genom en författning.

Jag vill t. ex. angående polismästarna nämna, att i en del städer finnas särskilda sådana, som då äro tillsatta af Kungl. Maj:t, medan däremot i en del andra polismästaregöromålen utöfvas af någon magistrats ledamot, en borgmästare eller en rådman. I senare fallet finnes i regel för honom icke utfärdad någon instruktion. Där åter särskilt af Kungl. Maj:t tillsatt polismästare finnes, har Kungl. Maj:t tillika fastställt instruktion för honom och äfven plägat utfärda föreskrift om personalens antagande m. m. I andra fall saknas ofta fullständigt alla sådana bestämmelser eller också utfärdas de af olika myndigheter, såsom t. ex. poliskammare, magistrat, stadsfullmäktige, Konungens befallningshafvande o. s. v., hela förhållandet blir oregleradt och flytande, något som ju alldeles icke kan anses lämpligt. Bestämda och klart afgränsade instruktioner äro därför absolut nödvändiga.

Vidare ha på sista tiden allt mer och mer framträdt en del missförhållanden beträffande polisväsendet i *municipalsamhällena*. Det har stundom händt, att Konungens befallningshafvande utnämnt en polisman och ålagt samhället att aflöna honom, då åter igen samhället, som kanske finner, att polismannen är behöflig, själf skulle vilja utnämna honom. Äfven på detta område måste man hafva noggranna bestämmelser, en klart angifven gräns för statens och kommunens olika befogenhet och uppgifter.

Emellertid vill jag i detta sammanhang framhålla, att det förslag, som utarbetats af herr von Sydow, från *kommunal* synpunkt näppe-ligen kan anses lämpligt. Detta förslag är ett uttryck för den höge polischefens ställning till frågan, hans uppfattning och åsikt, men i detsamma tages ingen hänsyn hvarken till de synpunkter, som inom *kommunerna* kunna göra sig gällande, eller till *polispersonalens* kraf — synpunkter, som dock böra i mycket hög grad beaktas. Särskildt gäller detta frågan om en *polisstyrelse* i städerna. När städerna skola aflöna polispersonalen, framkommer i både den ena och den andra staden den fordran, att en verklig kontroll skall få utöfvas af en stadens egen myndighet, en polisstyrelse, och jag tror, att man på detta område icke bör ge vika, från kommunal synpunkt betraktadt.

För det tredje vill jag här framhålla ännu ett annat förhållande, ett förhållande, som påkallar den mest ingående uppmärksamhet. Jag kommer ihåg en replik från en högt aktad talare på skånebänken under en debatt här förra året. Han sade, att någon feodalism torde vi knappast ha i detta land. Jag kan icke neka till att jag då förvånade mig öfver, att en så klart tänkande man som han icke genomskådat hurudana förhållandena i mångt och mycket äro i vårt nutida samhälle. Jag vill påkalla uppmärksamheten på ett synnerligen betänkligt förhållande, nämligen att på många platser i vårt land — t. ex. i municipalsamhällen och industrisamhällen — är det bolag, som aflöna polispersonalen. En sådan polis har icke

någon instruktion, icke någon säkerhet gent emot ett afskedande, han kan när som helst bortdrivas från sin befattning, då han ju blott mera tillfälligt konstituerats som polisman. Läger man härtill, att hans aflöning, utom det att den kommer från bolaget, stundom får *uppbäras på bolagets eget kontor*, så kommer ju polismannens förhållande till bolaget att bli så intimt, att man väl kan förstå, att en svag människa lätt kan falla för den frestelsen att snarare tänka på bolagets rätt än på rätten i och för sig. Det har varit tillfällen, då man kunnat bestyrka detta, och jag tror, att hvarje regering bör finna det vara sin enkla skyldighet att snarast möjligt undanröja hvarje sådant missförhållande, missförhållanden, som förstärkas ännu mer därigenom att dessa utbildade, med instruktion icke försedda, af bolagen aflönade polismän *förses både med åtals- och häktningsrätt*.

Jag vill till slut uttala ett par önskemål. Det ena är, att när en författning skall komma till stånd, som så djupt ingriper i den kommunala själfstyrelsen, som den här ifrågasatta onekligen gör, då böra icke endast Konungens befallningshafvande, justitiekanslern och vederbörande polismyndigheter, utan äfven *kommunerna och stadsfullmäktige* i de olika städerna få tillfälle att uttala sin uppfattning, sina synpunkter angående hur polisväsendet bör organiseras.

Mitt andra önskemål är, att på ett ömtåligt som detta och af en så ingripande betydelse för det personliga lifvet i vårt land Konungen och Riksdagen *gemensamt* måtte utfärda författning i ärendet, och detta således icke uteslutande ske förmedels Konungens ekonomiska lagstiftningsrätt.

Jag har endast velat uttala dessa önskemål, och jag tror, att det inom denna kammare finnas flera, som dela desamma.

Herr Neiglick: Äfven om frågan om utfärdandet af en allmän polisförordning icke kan sägas vara ett spörsmål af den mest trängande beskaffenhet, så är frågans snara lösning likväl så betydelsefull och önskvärd, att vi böra vara interpellanten tacksamma därför att han bragt denna fråga på tal.

Det är nog icke endast hos polismännen i gemen utan äfven hos det högre polisbefälet, kanske också hos den allmänhet, som ägnar verkligt intresse åt poliskåren, som en önskan förefinnes, att en dylik allmän polisförordning måtte utfärdas. Det synes mig vara af behovet påkalladt, icke blott att en förändring af formerna för antagande och afskedande af polismän kommer till stånd, utan äfven att, där så ske kan, gränserna för polisbefälets befogenhet närmare fastställas. Särskildt skulle jag vilja framkasta det önskemålet, som friherre Palmstierna tangerade, eller att man fullt klargör, hvilka befogenheter som tillkomma en polischef. Enligt gällande författning är magistraten högsta polismyndighet i städerna: magistraten antager, afskedar, bestraffar polismän, bestämmer om tjänstgöringen, förordnanden o. s. v. Men i hvarje reglemente som Kungl. Maj:t fastställer för en magistrat bestämmes, att en viss ledamot, den eller den af magistraten, skall vara högste polischef. Hvilka befogenheter har då denne man då magistraten är högsta polismyndighet på platsen? Jag har icke lyckats få reda på detta, när jag därom sökt besked

Svar å interpellation.
(Forts.)

Svar å interpellation. hos de högre polismyndigheterna. Utåt betraktas polischefen såsom den, som svarar för poliskåren, inåt äro gränserna för hans befogenhet faktiskt tämligen oklara. Det synes mig nödigt att reglera förhållandet mellan polischefen och polismyndigheten.

(Forts.)

Beträffande själfva polisstyrelsen vill jag uttala den önskan, att det måtte komma till stånd en kommunal polisstyrelse, vald af stadsfullmäktige eller kommunalfullmäktige, med polischefen som själfskrifven ledamot. Jag tror, att det särskildt nu efter utvidgandet af den kommunala rösträtten härigenom skulle åstadkommas åtskilligt nyttigt. En sådan polisstyrelse skulle möjligen lyckas slå ned den ofta förekommande, ofta okritiska, oberättigade oviljan mot polisen. Den skulle till äfventyrs få den stora allmänheten — fräusedt den del däraf, för hvilken all ordning är af ondo — att taga ställning för ordningsmakten något som nu allt för sällan förekommer. Detta skulle kunna ske, förmenar jag, därför att i en sådan polisstyrelse den stora allmänheten finge ett så starkt inflytande, att den skulle kunna sägas vara representerad i densamma.

Med dessa antydningar har jag endast velat angifva, huru enligt min mening arbetet på en polisförordning i ett afseende lämpligen bör utföras; och jag har velat fästa uppmärksamheten på det för städerna önskvärda i att en allmän polisförordning kommer till stånd så snart som möjligt.

§ 5.

Vidare föredrogos hvar för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord hvilande propositioner; och hänvisades därvid till statsutskottet propositionen angående anvisande af medel till lönefyllnad åt vikarien för tjänstledige kassören och bokhållaren hos fångvårdsstyrelsen Walter Engblom.

Till bankoutskottet öfverlämnades propositionen angående pension till förre båtsmannen vid Norrlands 2:a kompani nr 85 Erik Johan Forsberg Borg.

Remiss af en proposition. Vid föredragning härpå af Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande af tullverkets utgiftsstater för år 1911 m. m. begärdes ordet af

Herr Rydén, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Det är naturligtvis efter en viss tvekan, som jag såsom ledamot af statsutskottet tager till orda vid en remiss af en kungl. proposition, som skall underställas just samma utskotts pröfning. Men förhållandena äro nu sådana, att statsutskottet har det arbetssättet, att, när ett ärende från en afdelning kommer in i utskottet, befinner sig detta ärende ofta i det läget, att en ledamot af utskottet icke kan öfva det inflytande på frågan, som för honom möjligen kunde synas önskvärdt. Därför begagnar jag mig af den grundlagsenliga rättighet, som hvarje enskild ledamot af kammaren äger, att vid remiss af denna kungl. proposition taga till ordet.

Det är, som herrarna nog hafva funnit, så, att det här gäller fråga om att reglera lönerna och bestämma organisationen för det sist återstående af de »stora» statsverken. Det gäller i detta fall ett förslag att höja tullverkets stat från 4,369,000 kronor till 5,841,900 eller med kronor 1,472,900, d. v. s. i rundt tal att höja tullstaten med 1½ million kronor årligen. I fråga om behandlingen af detta ärende vill jag framhålla, att man har hänskjutit afgörandet till en kommission, som har afgifvit sitt förslag. I denna kommission hafva suttit generaltulldirektören och en högre tulltjänsteman, och den parlamentariska visheten i kommissionen har varit företrädd från denna kammare af herr Karlsson i Mo och ifrån Första kammaren af herr Trapp. Denna kommission har nu utarbetat ett förslag, som i en handvändning kastar upp tullverkets utgifter med 33 procent. Jag har icke hunnit, fast jag läst kommissionens betänkande, att i detalj granska den kungl. propositionen. Men jag vill från början fästa uppmärksamheten på vissa förhållanden, som enligt min uppfattning äro af den art, att de ställa de personer, som skola granska denna proposition, inför de allvarligaste betänkligheter.

Remiss af en proposition.
(Forts.)

Herrarna veta, att vi, vid genomförandet af en del stora löne-regleringar under den senare tiden, bland annat föreskrifvit för de centrala verken en utvidgning af tjänstgöringstiden å tjänsterummet till 6 timmar. Denna bestämmelse föreslås nu till införande äfven för generaltullstyrelsen. Därjämte föreslår kommissionen — och efter kommissionen Kungl. Maj:t — att en hel del af de tjänstemän, som nu stå i första graden, skulle flyttas i ett tag upp i andra graden och åtnjuta därmed förenad högre lön. Det föreslås vidare, att extra personal skall uppflyttas på ordinarie stat. Jag begriper icke och kan icke få in i min hjärna, huruledes efter en sådan åtgärd det kan finnas fog för, att t. ex. kanslibyrån utökas med två nya tjänster utöfver det nuvarande antalet, en på kameralbyrån och en på revisionsbyrån. Jag kan icke finna, att sedan man ökat ut tjänstgöringstiden för alla och höjt en del tjänstemäns löneförmåner från första upp till andra graden, man på samma gång behöfver lägga sig till med så många nya tjänstemän genom att flytta upp de extra på ordinarie stat. Jag ber herrarne, som sitta på den afdelning, som kommer att få detta förslag till behandling, att noga nagelfara detsamma. Jag kan icke underlåta att för herrarne läsa upp en motivering, som är så extraordinär, att den förtjänar en plats i kammarens diskussionsprotokoll. Det gäller att motivera behofvet af att anställa folk på kameralbyrån, och härvid anföres som skäl ordagrant följande:

»Angående dessa göromål omförmäler kommissionen till en början, hurusom i sammanhang med den år 1904 beslutade omregleringen af tullverkets stater den 10 juni sagda år utfärdats aflöningsreglemente för tjänstemän och betjante vid tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning. I detta aflöningsreglemente vore meddelade åtskilliga bestämmelser, hvilas tillämpning ankomme på kameralbyrån. De viktigaste af dessa bestämmelser vore de, som rörde villkoren för åtnjutande af ålderstillägg samt de tullbetjante tillerkända förmånerna af beklädnad samt kostnadsfri läkarvård jämte medicamenter».

Remiss af en
proposition.
(Forts.)

Jag minns, när jag för många år sedan läste August Strindbergs bok »Det nya riket», eller kanhända det var »Röda rummet», huru han talar om ett ämbetsverk för utbetalande af ämbetsmännens löner. Här anföres som motiv för en ny ämbetsmannabefattning, att det behöfves en tjänsteman för att *tolka det aflöningsreglemente, som upprättades 1904*, och det tillägges vidare »att de ändringar i nu gällande aflöningsreglementes bestämmelser rörande rätt till ålderstilllägg samt beklädnad och kostnadsfri läkarvård, hvilka kommissionen funnit anledning föreslå, *icke* vore ägnade att *minska* utan tvärtom, särskildt hvad angår rätten till ålderstilllägg, *i ej oväsentlig grad öka* kameralbyråns göromål». Så motiveras här inrättandet af en ny tjänstemannabefattning på kameralbyrån inom generaltullstyrelsen.

Jag har icke kunnat undgå att fästa mig vid, att den lön, som af kommissionen föreslås för generaltulldirektören, har satts till 15,000 kronor. Nu har man visserligen icke för denna åtgärd kunnat anföra det gamla motivet, att detta var ett affärsverk och att det därför vore nödvändigt att få en affärsman i spetsen för detsamma — jag erinrar mig icke för ögonblicket, om det är en jurist eller flottist, som sitter som generaltulldirektör. Men förut har man ofta hört detta tal. Sålunda gäfvos vi 15,000 kronor i lön till telegrafverkets chef för att få en affärsman, men fingo en jurist, och 15,000 kronor i lön åt postverkets chef för att få en affärskar, men fingo en skolrektor. Denna motivering finnes nu icke här, men man motiverar den höga lönen med att detta är statens största uppbördsverk, och därför har kommissionen föreslagit lönen till 15,000 kronor, under det Kungl. Maj:t stannat vid 14,000 kronor. Jag hoppas, att de, som få att behandla denna fråga, måtte aktgifva på att denne direktör mycket väl kan jämföras med en del andra generaldirektörer, t. ex. chefen för domänstyrelsen och chefen för statskontoret, för hvilka befattningar man nöjt sig med lägre löner.

Jag har icke gått i grund igenom förslaget i hvad det rör den lokala förvaltningen, men jag skall be att få påpeka en sak. Här föreslås införandet af ett nytt arvode för tullverket genom skapandet af en tulldirektör i Stockholm. Till sådan tulldirektör skulle tagas en af afdelningscheferna här i Stockholm. Jag har anledning förmoda, att meningen är att taga den af cheferna, som enligt förslaget skulle få 9,000 kronor, och så föreslås arvodet för den extra ställning, han skulle innehafva, ett arvode på 3,000 kronor. Sålunda ämnar man vidtaga en åtgärd, hvarigenom en af afdelningscheferna vid tullförvaltningen skulle erhålla 12,000 kronor i lön. När man nu ser efter, hvad en tulldirektör har att göra, hvilket återfinnes på sidan 78 i den kungl. propositionen, så finner man, att han skall åstadkomma en cirkulation mellan kamarskrifvarne på de olika afdelningarna vid Stockholms tullförvaltning. Hvad denna cirkulation beträffar, så kan jag icke finna annat än att den blir synnerligen dyrbar för statsverket.

Jag har icke velat gå närmare in på denna fråga, men jag vill dock framhålla en sak till, som är beaktansvärd. Jag har fått den bestämda uppfattningen, när jag läste kommissionens förslag — och denna min uppfattning har fått näring af hvad som innehålles i Kungl.

Maj:ts proposition — nämligen att man icke heller tagit hänsyn till det allt starkare framträdande krafvet att icke använda öfverkvalificerad arbetskraft inom statens verk. Jag har mig bekant, att det finnes tullplatser här i Sverige, där man vid en väg har en kammar-skrifvare att väga och en kontrollör att skriva upp. Mitt enkla för-stånd kan icke fatta annat än att man kunde ha en kammarskrifvare att skriva upp och en vaktmästare att väga. — Det är på många andra områden, som en sådan användning af öfverkvalificerad arbets-kraft förekommer. Jag erinrar om, att generaltullstyrelsen år efter år infört allt flera kontrollörbefattningar för att på detta sätt skaffa beföringsmöjligheter för personalen — och därom kan ju i och för sig ingenting vara att säga — men detta medför nödvändigt, att öfverkvalificerad folk kommer att användas mer än som behöfves.

Det är en öppen fråga, hvilken ställning generaltullstyrelsen skall komma att få, när departementsregleringen kommit till stånd. Jag kan ju icke ha reda på hvad den kommittén kan komma att föreslå; kanhända den själf icke fattat sina beslut, och dess betän-kande kanske icke föreligger inom den allra närmaste tiden. Jag kan emellertid icke finna annat än att det varit oriktigt att börja löneregleringen med de centrala verken och därefter öfvergå att reg-lera Kungl. Maj:ts kansli, utan det förnuftsensliga hade väl varit att börja med Kungl. Maj:ts kansli såsom utgörande centrum och sedan öfvergå till de öfriga ämbetsverken för att reglera dem. Jag vill emellertid uttala den förhoppningen, att huru afdelningen inom stats-utskottet än ställer sig till själfva frågan, den framför allt må se till, att den håller den vägen öppen, att när den departementala kommit-tén en gång kommer fram med sitt förslag, vi icke nu så binda oss, att generaltullstyrelsen icke kan indragas och läggas såsom en byrå under finansdepartementet. Jag tror, att det finnes en viss fara här-för, ty om detta organisationsförslag blir fastslaget, kommer det att möta synnerligen stora svårigheter att få fram en sådan departemen-tal tullbyrå, som säkert skulle vara mycket ändamålsenlig.

Jag tillåter mig som slutomdöme om dessa löneregleringar säga några ord. Vi stå ju nu vid slutet af dessa löneregleringars utarbe-tande. Jag var icke med på den tiden, då de började uppgöras, åt-minstone satt jag icke i något utskott, så att jag för dem kunde bära något utredningsansvar. Men den uppfattning, jag fått genom arbetet i Riksdagen, är i stället för hvad man afsåg, nämligen infö-randet af förenkling i arbetssättet och minskning i arbetsbördan, där sådan funnits, har man åstadkommit en *förstärkning åt byråkratin* i sambället. Jag skall nämna ett enda exempel, som enligt min mening är fullt illustrerande. Herrarne erinra sig, att Riksdagen till-skapade *regeringsrätten* i syfte att aflasta den börda, som påhvilade statsberedningen och konseljen. Regeringsrätten skulle sända möj-liggöra för statsråden att mera ägna sig åt regeringen än som kunde ske, om de äfven skulle taga befattning med dessa administrativa smådetaljer och administrativa smådomslut. Detta var mening. Nu har regeringsrätten trätt i verksamhet, och vi kunna redan nu se, hvad denna institution har bragt oss för något. Jordbruksdeparte-mentet har redan sin extra föredragande, som skall förbereda ärenden

Remiss af en proposition. (Forts.) till föredragning i regeringsrätten. Ecklesiastikministern begär i år en extra föredragande för de mål inom ecklesiastikdepartementet, som röra folkskolorna och folkskolebyrån. Detta blir en extra föredragande för regeringsrätten, som skall utarbета utredningarna där, och det är alldeles säkert, att om vi — som vi antagligen bli tvungna att göra — bifalla förslaget om anställande af en sådan extra föredragande, så måste vi snart anskaffa ett slags nedre justitierevision äfven för regeringsrätten. Vi komma långt ifrån att minska det verkliga arbetet för departementen. Regeringsrätten har antagit ett sådant arbetssätt, att föredraganden får icke utgå från, att ledamöterna ha att syssla med att läsa akterna i målet, utan föredraganden har att upprätta fullständiga promemorior angående de mål, som förekomma. Regeringsrättens tillkomst har i hög grad ökat arbetet för Kungl. Maj:ts kansli, så att därigenom antagligen kommer att tillskapas ett nytt stort ämbetsverk, som icke har någon annan uppgift än att utreda de ärenden, som läggas under regeringsrättens pröfning.

Jag ber herrarne att taga dessa saker under öfvervägande och — när vi hos generaltullstyrelsen märka samma tendenser att vilja stärka byråkratien genom att tillskapa nya tjänster i stället för att förenkla arbetet och minska arbetsbördan — se till, huruvida det icke skulle vara lämpligt, då ju detta verk fick sina löner reglerade 1904, att vänta med generaltullstyrelsens omorganisation, till dess man åtminstone får se konturerna af den departementala omorganisation, som en särskild kommitté har att utarbета.

Jag ber, att detta mitt yttrande må få åtfölja propositionen vid dess remitterande till statsutskottet.

Vidare anfördes ej. Kammaren beslöt att hänvisa ifrågavarande proposition jämte det i anledning af densamma nu afgifna yttrandet till statsutskottet.

§ 6.

Härefter föredrogos, men blefvo ånyo lagda på bordet statsutskottets utlåtanden nr 1, 8 och 12, bevillningsutskottets betänkanden nr 4 och 7—10, bankoutskottets utlåtanden nr 4 och 5 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 20 och 21.

§ 7.

Afgåfvos två motioner i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående rätt till pension för tjänstemän vid statens järnvägar m. m. nämligen af:

herr *Berglund*, nr 212, och
herr *Kobb*, nr 213.

Dessa båda motioner blefvo på begäran bordlagda.

§ 8.

Anmäldes och godkändes följande förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från bevillningsutskottet:

nr 15, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående förlängning af den mellan Sverige och Tyska riket den 8 maj 1906 afslutade handels- och sjöfartstraktaten; och

nr 16, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för utländsk turist att under viss tid tullfritt disponera hit till riket medförd automobil; samt

från bankoutskottet:

nr 17, angående kontrollen öfver de med statslån understödda enskilda järnvägarna.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *Edén* under den 22 februari och

» *Ekman* i Mo gård under 2 dagar fr. o. m. den 23 februari.

Kammarens ledamöter åtskildes härafter kl. 3,51 e. m.

In fidem

Per Cronvall.

Onsdagen den 23 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Jämlikt därom den 19 i denna månad fattadt beslut företogs nu val af dels tjugufyra valmän för utseende af Riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare, dels ock sex suppleanter för dessa valmän; och utsågos därvid till:

Valmän:

herr <i>Berg</i> i Göteborg	med 204 röster,
» <i>Berglund</i>	» 204 »
» <i>Bergman</i>	» 204 »
» <i>Bogren</i>	» 204 »
» <i>Broomé</i> i Bårslöf	» 204 »
» <i>Byström</i>	» 204 »
» <i>Ekman</i> i Mo gård	» 204 »
» <i>Ersson</i>	» 204 »
» <i>Gustafsson</i> i Vi.....	» 204 »
» <i>Jansson</i> i Edsbäcken	» 204 »
» <i>Nilsson</i> i Malmö	» 204 »
» <i>Olsson</i> i See	» 204 »
» <i>Ström</i> i Transtrand	» 204 »
» <i>Åberg</i>	» 204 »
» <i>Carlson</i> i Herrljunga.....	» 124 »
» <i>Edén</i>	» 124 »
» <i>Forsberg</i>	» 124 »
» <i>Hasselquist</i>	» 124 »
» <i>Karlsson</i> i Fjäl.....	» 124 »
» <i>Olofsson</i>	» 124 »
» <i>Rissén</i>	» 124 »
» vice talmannen <i>Staaß</i>	» 124 »
» <i>Stärner</i>	» 124 » och
» <i>Wilson</i>	» 124 »

Närmast i röstetal kommo herrar *Berggren*, *Gustafsson* i Sjögesta, *Jansson* i Djursåtra, *Johansson* i Mellbyn, *Lundell*, *Odqvist*, *Olsson* i Tyllered, *Thorsson*, *Thyrén* och *Öberg*, hvar och en med 80 röster.

Suppleanter:

herr <i>Jonsson</i> i Gumboda	med 138 röster,
» <i>Igel</i>	» 129 »
» <i>Jönsson</i> i Refvinge	» 129 »
» <i>Cervin</i>	» 128 »
» <i>Berg</i> i Munkfors	» 128 » och
» <i>Bengtson</i> i Glöfsbo	» 128 »

Närmast i röstetal kommo herrar *Carlsson* i Solberga, *Johanson* i Mossebo och *Månsson*, hvar och en med 14 röster.

Ordningen mellan de suppleanter, hvilka erhållit lika antal röster, bestämdes, sådan den finnes här ofvan angifven, genom lottning.

§ 2.

Justerades protokollsutdrag angående de i näst föregående paragraf omförmälda valen.

§ 3.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord hvilande proposition angående pension å allmänna indragningsstaten åt sergeanten af första klassen vid Västerbottens regemente L. E. Nyblad.

§ 4.

Härefter föredrogs hvar för sig och öfverlämnades till statsutskottet de på kammarens bord liggande motionerna, nämligen nr 212 af herr *Berglund* och nr 213 af herr *Kobb*.

§ 5.

Vidare föredrogs, men blefvo ånyo bordlagda jordbruksutskottets utlåtanden nr 11—19.

§ 6.

Till afgörande förelåg nu lagutskottets utlåtande, nr 7, i anledning af justitieombudsmannens framställning till Riksdagen angående lag om husrannsakan. *Angående lag om husrannsakan.*

Uti sin titl innevarande Riksdag afgifna och till lagutskottet hänvisade ämbetsberättelse hade justitieombudsmannen hemställt, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lag, innefattande bestämmelser angående när och af hvem husrannsakan finge anställas samt om tillvägagångssättet vid husrannsakan.

Utskottet hemställde, att Riksdagen, i anledning af justitieombudsmannens ifrågavarande framställning, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lag om husrannsakan.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, lämnades på begäran ordet till

Herr Lindhagen, som yttrade: Jag har begärt ordet för att påkalla en ändring uti utskottets motivering i syfte att tillgodose ett önskemål, som särskildt har framhållits af justitieombudsmannen, men som enligt min uppfattning utskottet icke tagit behörig hänsyn till.

Angående
lag om hus-
rannsakan.
(Forts.)

Såsom vi finna af betänkandet — jag kom mig verkligen inte för att anteckna mig som reservant, därför att något gebör icke kunde vinnas ens för en så liten, men enligt min uppfattning dock så befogad sak, utan stod alldeles ensam om den inom utskottet — har justitieombudsmannen uttryckligen framhållit, att den nuvarande lagstiftningen icke alls har reglerat frågan om rätten att anställa husrannsakan. Han har också framhållit, att detta gifvetvis innebär en allvarlig fara för de enskildes säkerhet och rätt. Slutligen har justitieombudsmannen äfven framhållit, att åtskilliga befogade klagomål i detta hänseende till honom framförts, samt att, då han nu framlägger sitt förslag, han vill, att det skall bli en lagstiftning, som reglerar saken i den riktning, som han angifvit. Han har således äfven här velat betrygga de enskildes rätt och säkerhet och på detta sätt tillmötesgått äfven de nämnda klagomålen.

Det är emellertid klart, att en sådan lagstiftning, på samma gång som den lämnar myndigheterna alla berättigade tillfällen till att uppdaga och beifra verkliga brott, å andra sidan måste reglera saken så, att det sättes en gräns för godtycket, en gräns som för närvarande icke finnes; och det är speciellt denna gräns som justitieombudsmannen velat ha uppdragen. För det syftet fordras naturligen, att man tänker sig något för, huru en sådan gräns bör sättas; och utskottet borde väl i sitt betänkande ha gifvit en antydning om sättet, hvarpå denna gräns bör dragas, eller åtminstone gjort ett direkt uttalande om att en sådan saknades, men att en sådan bör uppdragas.

I det afseendet har justitieombudsmannen logiskt och i öfverensstämmelse med sitt förslags syfte för sin del uttalat, »att husrannsakan med undantag för vissa i lagen uttryckligt angifna fall (hvaribland dem då husrannsakan för närvarande är särskildt medgifven) icke må få anställas, där ej fråga är om sådant brott, hvarå straffarbete kan följa».

Inom lagutskottet uttalade jag, att det öfverensstämmer med vår svenska rättsuppfattning, att, då det gäller ingrepp i den personliga friheten på grund af strafflagens bestämmelser, man i allmänhet drager en skarp gräns mellan brott, hvarå straffarbete följer, och andra brott. Justieombudsmannens förslag är byggt på samma princip; men han har icke fastslagit den såsom en generell regel, utan han har sagt: »med undantag för vissa i lagen uttryckligt angifna fall», hvartill ju komma de fall, som redan nu äro medgifna, såsom i tullmål med flera dylika saker.

Nu ville jag emellertid — då man ju icke i en hast så noga kan sätta sig in i en sådan saks detaljer — i lagutskottet göra gällande, att utskottet åtminstone icke skulle taga afstånd från en sådan åsikt utan lämna frågan öppen. Men detta kunde jag omöjligen vinna gehör för från något enda håll; och därför har också i utskottets betänkande den sista punkten på 8:de sidan fått följande lydelse: »Vidare anser sig utskottet, med anledning af hvad justitieombudsmannen uttalat, böra anmärka, att tillfredsställande skäl icke synas utskottet vara anförda för begränsning af rätten att företaga husrannsakan till de fall, där straffarbete ingår i straffsatsen för det brott, hvarom kan

vara fråga». Min framställning vid justeringen om ett försiktigare uttryckssätt afslogs af utskottet.

Detta är nu enligt min uppfattning oriktigt i två afseenden. För det första är det ett fullständigt oriktigt återgifvande af justitieombudsmannens framställning, hvarmed han skäligen icke kan vara belåten, i det att det framställer saken så, som om justitieombudsmannen hade sagt, att detta skulle vara en undantagslös regel. Men justitieombudsmannen har uttryckligen tillagt: »med undantag för vissa i lagen uttryckligt angifna fall.»

Men denna formulering är också betänkelig i det afseendet, att man däri rent af tager afstånd från denna sak, i stället för att man enligt min uppfattning borde som sagdt uttalat sin sympati för densamma eller åtminstone ställt sig neutral till hvad justitieombudsmannen framställt. Därför har jag här velat framhålla, att på detta sätt har justitieombudsmannens framställning icke af utskottet fått det distinkta understöd, hvilket måste anses vara påkalladt. Ty, mina herrar, en sådan här lagstiftning om husrannsakan kan, lika väl som den lagstiftning, hvilken vi härnäst behandlade, nämligen lagstiftningen om utvisning, blifva en farlig lagstiftning, om syftet med densamma framstår såsom innefattande mera en uppgift att reglera och lagfästa det administrativa godtycket än att, såsom justitieombudsmannens mening varit, begränsa detsamma. Därför är det af vikt, när man går fram med en sådan lagstiftning, att Riksdagen, likaväl som justitieombudsmannen, säger ifrån, att här är meningen icke blott att hitta på något, så att de administrativa myndigheterna få veta, hvad de skola rätta sig efter, utan också att det skall sättas en gräns för den administrativa befogenheten, i den allmänna medborgerliga frihetens och säkerhetens intresse.

Nu har lagutskottet också — och det är ganska belysande för dess ställning till frågan — åberopat dels den norska och dels den tyska lagstiftningen såsom förebilder. Dessa lagstiftningar gå ju, så vidt man kan se af redogörelsen, ganska långt i fråga om rätt till husrannsakan, och det är i dem på långt när icke så stora begränsningar, som särskildt justitieombudsmannen väckt förslag om. Men jag tycker, att om vi här skola uppställa regler för vårt handlande, vi skola gå till vår egen rättsuppfattning. Jag medger villigt, att jag, lika litet som lagutskottets öfriga ledamöter, hade hunnit sätta mig in i och taga reda på frågan vid densammans föredragning och afgörande inom utskottet; men min känsla sade mig, att den af justitieombudsmannen uttalade uppfattningen var vår egen rättsuppfattning, sådan den åtminstone förr gjort sig gällande, särskildt inom denna kammare.

Om vi sålunda gå till den finska strafflagen, som är af rätt gammalt datum, jag tror från 1889, så finna vi där följande satser fastslagna: »Misstänkes någon på sannolika skäl för stämpling mot statens säkerhet eller annat groft brott, eller för döljande af brottsling, må husrannsakan, där den för sakens uppdagande finnes nödig, hos honom anställas. — I mål om oloflig tillverkning, försling, upplag eller försäljning af starka drycker och i tullmål må husrannsakan också, såsom därom är särskildt stadgad». Här finna vi sålunda, att

Angående
lag om husrannsakan.
(Forts.)

Angående
lag om husrannsak-
an.
(Forts.)

den finska strafflagen, som man väl kan säga bör vara ett uttryck närmast för gammal svensk rättsuppfattning redan så tidigt som 1889 förklarar, att normen skulle vara, att endast vid groft brott sådan husrannsakning skulle få äga rum, med de undantag, som angifvas. Hvad den finska lagstiftningen i detalj menar med groft brott, vet jag icke; men den menar naturligtvis i hufvudsak hvad vi mena därmed, nämligen sådant brott, där straffarbete ingår i straffsatsen.

Gå vi därefter till våra egna förarbeten, nämligen till nya lagberedningens förslag, så finna vi däri följande bestämmelser: »Husrannsakning efter den, som för brott må tagas i häkte, eller efter gods, hvilket någon efter brott förlorat, eller ock efter annat som kan tjäna till bevis om begånget brott af så grof beskaffenhet, att det i lag är belagdt med straffarbete, må äga rum hos den, som på sannolika skäl misstänkes för delaktighet i brottet». Den normerande grunden i fråga om häktning är, som bekant, att straffarbete skall ingå i den eventuella straffpåföljden. Rätten till husrannsakning är därför enligt detta förslag, på grund såväl häraf som af hvad sedan uttryckligen sägs, i regel bunden vid brott, hvarå straffarbete skall följa. Hvad nu justitieombudsmannens förslag i denna punkt angår, så kan man ju ställa sig neutral till detsamma; men det är viktigt att icke ställa saken så, att man rent af polemiserar mot hans uppfattning.

Jag anholder därför, herr talman, på det att Riksdagen icke må uttala sig i en riktning, som går stick i stäf mot hvad som förnuftigtvis bör ligga till grund för den lagstiftning, hvarom nu är fråga, att sista punkten i utskottets motivering, hvilken börjar med orden »Vidare anser sig utskottet» och slutar med orden »hvarom kan vara fråga», måtte ur betänkandet utgå.

Vidare anförde

Herr Widén: Herr talman! Jag hade ej tänkt, att det skulle blifva någon diskussion i den här frågan, och har därför icke beredt mig på någon sådan. Men då en talare uppträdde och gjort ett yrkande, anser jag mig böra yttra några ord till försvar för den uppfattning, som utskottet har uttalat. Det gäller frågan om den *begränsning* för rätten att anställa husrannsakning, som justitieombudsmannen ansett i allmänhet böra fastställas.

Justitieombudsmannen har nämligen, såsom den förre talaren anförde, tänkt sig, att denna rätt skulle begränsas till de brott, där straffarbete ingår i straffsatsen, förutom vid särskildt angifna undantagsfall. Nu är det så, att jag inom lagutskottet för min del icke fäste så särdeles stor vikt vid detta justitieombudsmannens uttalande, utan förnämligast sökte komma därhän, att vi *skulle få till stånd en skrifvelse* om lagstiftning rörande husrannsakning, hvarföre denna del af justitieombudsmannens framställning för mig icke var någon hufvudsaklig punkt. Men jag anser i allt fall utskottets erinran riktig. Det torde nämligen blifva väl snävt att sätta gränsen vid sådana brott, där straffarbete ingår i straffsatsen. Det är ju i alla fall så, att under vissa förhållanden häktning kan följa på brott af lindrigare beskaffenhet; och det torde väl vara en riktig grundsats, att husrannsakning

rannsakan får följa häktningen åt. Såsom den föregående talaren nyss uppläste, är det också nya lagberedningens förslag, att rätten till husrannsakan och kroppsrannsakan skall äga rum i fall, då häktning kan följa; och det synes äfven mig vara det rätta.

Angående
lag om husrannsakan.
(Forts.)

Hvad nu för öfrigt ntskottets betänkande beträffar, är det så, att det är en kompromiss, tillkommen i syfte att man skulle få *något* fram. Från flera af Första kammarens ledamöter i utskottet gjordes med kraft till en början gällande, att man icke alls ville vara med om någon skrifvelse om lag angående husrannsakan; och det var på detta håll en allmän mening, att det enda villkoret, på hvilket man skulle kunna vara med om en skrifvelse härom, var, att rätten till husrannsakan icke begränsades så snävt, som justitieombudsmannen föreslagit. Därmed är ju icke sagdt, att icke frågan om straffarbets ingående i straffsatsen för vidkommande brott kommer att spela en ganska viktig roll med afseende på den blifvande lagstiftningen; men att begränsa rätten till husrannsakan uteslutande till dessa fall torde väl knappast vara riktigt. I alla händelser är, som jag nyss nämnade, lagutskottets betänkande en kompromiss i syfte, att man verkligen skulle få fram en skrifvelse; och därför och under förutsättning, att betänkandet står sig i Första kammaren, när det där kommer före, tror jag, att det är skäl i, att Andra kammaren tar detsamma, sådant det är. Annars är det mycket möjligt, att vi riskera att icke få någonting alls. Skulle jag ha den meningen, som den föregående ärade talaren hade, att det skulle vara något alldeles oriktigt att skriva på detta sätt, och att man härigenom skulle riskera den fördel, man naturligtvis afser med en lagstiftning om husrannsakan, nämligen begränsning af rätten att verkställa husrannsakan, så skulle jag nog icke vilja vara med om utskottets hemställan; men jag kan icke inse att så är, utan föreställer jag mig att man, äfven med utskottets förslag, kan ha goda skäl att förvänta en lag, som i det afseendet är tillfredsställande. Hvad jag i utskottet särskildt uttalade mig för, var, att man borde hafva en lagstiftning i hufvudsak öfverensstämmande med det förslag från nya lagberedningen, som den föregående talaren läste upp; och jag kan icke finna, att man genom att ansluta sig till förevarande utskottsförslag skulle lägga hinder i vägen för att nå detta mål. Tvärtom synes det mig, som om det skulle vara just rätta sättet att vinna målet.

Som sagdt, för att icke riskera att här få rakt ingenting, anser jag det klokast, att kammaren tar, hvad som föreslagits. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till lagutskottets förslag.

I detta anförande instämde herrar *Pettersson* i Södertälje, *Petersson* i Dänningelanda och *Ersson*.

Herr Sandström: Herr talman, mina herrar! Den omtvistade punkten i lagutskottets motivering är ju ej fullt tydligt skriven, och om man däri inlägger den tolkning, som den siste ärade talaren gjorde, nämligen att den skulle resultera i eller innebära ett förordande af en sådan lag, som i det stora hela läte hufvudgränsen gå vid de brott, där straffarbete ingår i straffsatsen, men med allehanda undantag,

Angående lag om husrannsak.
(Forts.)

samt sedan låte regeln modifieras af häkttningsbestämmelser, så vore det naturligtvis icke mycket att säga om den saken, och då kunde man ej heller säga, att någon differens föreläge mellan justitieombudsmannens uppfattning och utskottets uttalade åsikt. Jag tror emellertid, att den tolkningen är mycket svår att göra därför, att utskottet ställt sig ganska skarpt polemiskt mot justitieombudsmannens uttalade uppfattning. Detta tyder på, att utskottet har tänkt sig möjligheten af en afsevärd utvidgning af detta instituts, husrannsakans, användning i en blifvande lagstiftning, och jag stärkes i den uppfattningen, när jag ser på de utländska lagstiftningar, utskottet refererat, den norska och den tyska. I båda dessa är rätten till husrannsak ansevärdt vidsträcktare än efter den svenska lagstiftningen, sådan den hittills ansetts vara hos oss. I Norge går allmänt gränsen mellan böter och fängelse; i Tyskland tyckes att döma af referatet ej finnas någon gräns alls. Om meningen skulle vara att på det sättet afsevärdt utvidga rätten till husrannsak, kan jag icke annat än anse, att därmed vore gifvet ett ganska betänkligt direktiv för den blifvande lagstiftningen. Såvidt jag lärt känna af vår hittills hafda erfarenhet af de olägenheter, som äro förenade med, att vi ej ha någon skrifven lag om husrannsak, utan endast ett slags sedvanerätt, som reglerar detta, hafva olägenheterna ej bestått däri, att myndigheterna lagt hinder i vägen för att företaga husrannsak, som man ansett af behovet påkallad, utan olägenheten har, som justitieombudsmanen också framhållit, väsentligen visat sig i, att husrannsak alltemellanåt ägt rum i okränkta mål, därför att myndigheterna ej noga känt gränsen för sin befogenhet. Vid sådant förhållande finnes det ju intet slags anledning, att, när det gäller att genom en skrifven lag reglera detta hittills oreglerade institut, vidga gränsen i jämförelse med hvad förhållandet hittills varit. Den omständigheten, att i utlandet, t. ex. i Norge och särskildt i Tyskland, rätten till husrannsak är vidsträcktare än hos oss, kan icke utan vidare åberopas till stöd för en liknande lagstiftning hos oss. Vi få icke glömma, att de organ, som i utlandet handhafva detta processuella tvångsmedel, äro på helt annat sätt beskaffade än de, som få hafva hand därom hos oss; där har man en modern processlagstiftning med på helt annat sätt organiserade domstolar och på helt annat sätt organiserad åklagaremak. Där gäller, att beslut om husrannsak i regel skall fattas vid domstolarna och endast undantagsvis af åklagaremakten. Hos oss är det på det sättet, att våra domstolar äro så tungrodda inrättningar, att det knappast kan tänkas, att domstolarna skola kunna meddela beslut om husrannsak, utan kommer det alltid att bli åklagare- och polismyndigheterna, som få göra detta, och vi veta, hur otillfredsställande vår åklagaremak är ordnad. När det gäller att ordna detta institut, få vi ej glömma att taga i betraktande, att vi ännu icke ens fått vår processordning reformerad. Vi få räkna med beskaffenheten af de myndigheter, som här i landet handhafva processen, och vi kunna icke hos dem förvänta vederbörlig urskillning vid det svåra bedömandet, vid det mycket svåra bedömandet af de spörsmål, som skola afgöras i fråga om husrannsak, särskildt i fråga om sannolikheten, huruvida husrannsak kan vara tjänlig för ändamalets vin-

nannde, för att vinna bevis, för att finna saker eller personer, som eftersökas. Så länge vår åklagaremakt är inrättad på sådant sätt, att man ej kan förvänta ett i alla afseenden tillfredsställande bedömande af dessa förhållanden — hvilket för öfrigt icke heller sker i utlandet, i det att man där trots dess med helt andra kvalifikationer utrustade åklagaremakt lagt denna sak i domstolarnas hand — så länge får man anse nödvändigt att hålla detta tvångsmedel inom snäva gränser, äfven om man principiellt skulle kunna anse, att det skulle kunna utvidgas.

Angående
lag om husrannsakan.
(Forts.)

Denna lagstiftning, som här föreslås, är i själfva verket ej en definitiv lagstiftning, utan endast en provisorisk, som ej kan komma att gälla längre, än till dess processreformen är genomförd. Sedan få vi ju på annat sätt ordnade domstolar och åklagaremakt, och det är alldeles gifvet, såsom utskottet också frambäller, att då kommer denna fråga om husrannsakan att böra och kunna tagas i förnyadt öfvervägande. Till dess detta skett, anser jag för min del, att det är klokt och lämpligt, att den blifvande lagen ställer sig på ungefär samma ståndpunkt, som för närvarande anses vara den hos oss rådande, den ståndpunkten nämligen, som justitieombudsmannen intagit, när han frambäller, att i det stora hela den allmänna regeln bör vara, att husrannsakan bör vara tillåten i fråga om gröfre brott, d. v. s. sådana, för hvilka straffarbete ingår i straffsatsen, men att naturligtvis det finnes åtskilliga fall och äfven hela grupper af fall, där undantag böra göras, hvilka dock böra vara i lagen uttryckligen angifna.

Då sålunda den sista punkten i utskottets motivering kan verka vilseledande, tror jag i likhet med herr Lindhagen, att det är riktigt, att den får utgå, och därför tillåter jag mig, herr talman, att instämma i herr Lindhagens förslag.

Herr Lindhagen: Blott några ord till genmäle mot hvad herr Widén anförde. För det första medgaf herr Widén, att han för sin del gärna skulle se, att det blefve en lagstiftning, som hölle det måttet ungefär som nya lagberedningen föreslagit. I det förslaget är grundtonen den, att det normerande för lagstiftningen om husrannsakan skall vara, att den ej bör äga rum, annat än då straffarbete kan följa på brottet. Hur har nu lagutskottet, om vi nu skola följa den del af utskottet, som vill ha saken ordnad på det sätt, som herr Widén uttalat, uttryckt detta? Jo, i sitt betänkande har utskottet refererat allenast lagstiftningar för två främmande länder, som har det på helt annat sätt ordnadt än lagberedningen föreslagit, och vidare har det om justitieombudsmannens uppfattning sagts, att utskottet anser, att tillfredsställande skäl icke synas utskottet vara anförda för begränsning af rätten att företaga husrannsakan till de fall, där straffarbete ingår i straffsatsen för de brott, hvarom kan vara fråga. Så skrifver man verkligen icke ett utskottsbetänkande, då man vill komma fram till det mål, som herr Widén sist talade om.

Nu anmärker herr Widén visserligen, att detta utskottsbetänkande är en kompromiss. Jag har icke förmärkt, att Första kammarens ledamöter bruka kompromissa alls inom utskottet. Hvad detta ärende angår, var det nog i början många bland dem, som talade mot förslaget,

Angående
lag om hus-
rannsakan.
(Forts.)

och särskildt var man ytterligt betänksam mot, att i justitieombudsmannens framställning sades, att man borde värna om medborgarnes rätt och frihet, hvilket ansågs vara en ensidig framställning af justitieombudsmannen; men under diskussionens lopp kom man alltmera till klarhet om, att det ej ginge an att vara mot äfven denna lagstiftning, och det var nog af den orsaken, man gick med på att det öfver hufvud taget skulle bli något skrifvelseförslag.

Hvad angår denna punkt i motiveringen, framhölls också af Första kammarens utskottsledamöter, att de icke för sin del ville ha förslaget inskränkt till de normerande fall, då straffarbete ingår i straffsatsen, utan, om jag uppfattade rätt, ville de helst ha saken ordnad i enlighet med den tyska lagstiftningen. Men herr Widén reagerade icke klart mot detta, utan talade mot justitieombudsmannens uppfattning; och voro de sålunda icke i polemik med hvarandra om den saken. Jag förstär därför icke, att här skulle förevarit någon kompromiss.

Slutligen säger herr Widén: Taga herrarna icke punkten, faller frågan. — Nej, mina herrar, den faller icke på sådant skäl; så klok är Första kammaren, att när den fått ett utskott att tillstyrka en dylik sak, så låter den icke saken falla därför, att den får nys om, att Andra kammaren vill utesluta en del af motiveringen. Andra kammaren är väl för öfrigt ändå icke ett sådant annex till Första kammaren, att den tager sådana hänsyn.

Herr Widén får ursäkt mig, men jag får uppriktigt säga, att jag blifvit ganska betänksam just på detta slags lagstiftning och dess öde, särskildt med anledning af hvad herr Widén sade häromdagen i fråga om förslaget till lag om utvisning. Justitieombudsmannen hade kommit in till Riksdagens lagutskott med framställning om lagstiftning om utvisning med framhållande af densammas nödvändighet såsom ett värn för den personliga friheten; och för att belysa denna sin framställning hade han särskildt till utskottet insänt de af advokaten Eliel Löfgren åberopade handlingarna i ämnet och däribland dokumenten om de två fall, som enligt min uppfattning äro flagranta bevis på ett verkligt administrativt godtycke. Det ena var fallet Melin, och det andra gällde en norsk undersåte, en ung man, som var född och uppfödd i Sverige och hvilken enligt hvad verkställda undersökningar rörande hans uppförande visade, hvilka undersökningar utfördes af vederbörande kronofogde, icke gifvit anledning till någon som helst anmärkning mer än att han i maj 1909 dömts till 25 kronors böter för förargelseväckande uppträdande vid ett demonstrationståg. Då anmärkte jag med anledning häraf, att detta fall är belysande för behovet af en utvisningslag. Herr Widén sade då i kammaren ungefär så: »Ja, därom är jag enig med reservanten, men i en helt annan mening; det är alldeles riktigt, att i ett sådant fall bör utvisas, men om vi få en lagstiftning, få de administrativa myndigheterna ett ytterligare stöd för ett sådant förfarande.» Afven beträffande fallet Melin polemiserade jag och herr Widén i lagutskottet. Han sade, att han för sin del icke trodde, att det var synd om den nyss omnämnda familjen därför, att den på sätt som skett blef utvisad, men jag har en helt annan uppfattning och jag

tror, att min åsikt om saken och justitieombudsmannens ligga hvar-
andra vida närmare än justitieombudsmannens och herr Widéns. — *Angående
lag om husrannsakan.*
Det är just detta, som är faran: att man går fram till dessa lagstift-
ningar för att *legalisera* godtycket i stället för att *begränsa* detsamma.
Därför tycker jag, att det föreligger ett ytterligare skäl att i denna
framställning betona just sakens kärnpunkt.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Widén: Beträffande den nu föreliggande saken vill jag
säga, att den uppfattning som gjorts gällande af talaren på gefle-
bänken, nämligen, att man här skulle afse att åstadkomma något helt
annat än det, som justitieombudsmannen skrifvit om, icke i ringaste
mån kan af mig godkännas. Ty det var nog meningen hos oss alla,
att vi skulle hafva en skrifvelse i den riktning, som justitieombuds-
mannen begärt, nämligen att rättigheten att verkställa husrannsakan
skulle begränsas. Något annat kan jag för min del icke finna, att
man kan hämta af utskottets betänkande. Sedan må det visserligen
vara sant, att utskottet åberopat och refererat några utländska lagar,
churu naturligtvis ej så fullständigt, ty tiden har icke medgifvit detta,
men huruvida lagstiftningen skall blifva i enlighet med de lagarna
eller icke, därom har utskottet icke yttrat sig. Det har emellertid
verkligen gifvit en anvisning om, huru det tänker sig lagstiftningen,
då utskottet säger: »Utan att nu kunna närmare angifva riktlinjerna
för den lagstiftning, utskottet sålunda anser sig böra förorda, vill ut-
skottet dock framhålla, att till vägledning för densamma synas kunna
tjäna åtskilliga redan gjorda förarbeten i ämnet.» — Hvad nu jag
tänkt på, och hvad utskottet tänkt på, när det säger detta, är just
den nya lagberedningens förslag i detta afseende. Jag föreställer mig,
att det gifvetvis kommer att läggas till grund för en blifvande lag-
stiftning i ämnet, och detta har naturligtvis också varit utskottets
mening. Detta förslag begränsar emellertid rätten till husrannsakan
icke enbart till den kategori af brott, vid hvilka straffarbete ingår i
straffsatsen, utan förslaget hänför sig till häktning, och mig synes
det vara det naturliga. Nu är det sant, att äfven häktning hänför
sig till straffarbete, då detta ju ingår såsom en hufvudsaklig omstän-
dighet för medgifvande af häktningsrätten. Indirekt kommer således
straffarbetet att spela en viss roll äfven med afseende på förevarande
ämne. Hvad jag menat med att vara med härom är emellertid, att
man skall komma någonstans och få till stånd en skrifvelse om saken.
Detta anser jag nämligen vara det viktigaste. Sedan gäller det ju
vid utarbetande af den lagstiftning, som skall äga rum, att taga hän-
syn till alla omständigheter, och därför blir naturligtvis Riksdagens
skrifvelse af en viss betydelse, men alls icke ensamt afgörande. När
sedan förslaget till lagstiftning kommer, är det naturligtvis också
meningen att man skall kalfatra detsamma. *Hufvudsaken har dock
varit*, att utskottet varit med om justitieombudsmannens framställning,
och den går uppenbart ut på att vi skola få en lag om husrannsakan,
och detta just för att *begränsa* rätten därtill.

Här har talats, som om det skulle vara meningen att komma
längre än hvad med nu gällande praxis är fallet i afseende på rätt

Angående
lag om husrannsakan.

(Forts.)

till husrannsakan. Det har jag icke hört en enda tanke på, och fjärran från mig ligger en sådan tanke och jag skulle tro fjärran äfven från utskottet, utan då det uttalades opposition och ganska skarp opposition mot detta förslag, så var det därför, att man trodde, att man icke skulle komma på långt när så långt som det nu är tillåtet med rätten att anställa husrannsakan.

Hvad sedan beträffar huruvida det är klokast att taga eller icke taga detta, så må kammaren afgöra den saken. Jag har blott sagt min uppfattning om förhållandena inom utskottet och tycker för öfrigt icke om att alltför djupt inlåta mig på hvad där förekommit. Men då det var en bestämd mening, såvidt jag uppfattade saken, att man särskildt borde uttala sig i denna fråga, så var jag med därom — och detta icke i tanke att däri inlades något, som kom i någon egentlig strid med hvad justitieombudsmannen sagt, utan uteslutande för att komma till något resultat —, och det var också ur den synpunkten mitt resonemang i saken med den siste talaren härledde sig.

Nu har herr Lindhagen dessutom dragit fram det fall, som vi talade om häromdagen. Jag vill icke för min del inlåta mig vidare på den saken, ty den hör icke alls hit, men då han sade, att justitieombudsmannen hade framdragit det fallet och gjort detta till skäl för sin framställning till Riksdagen om en utvisningslag, skall jag be att få fästa uppmärksamheten på, att detta icke är riktigt. Detta fall var visserligen framdraget af advokaten Löfgren i hans skrifvelse till justitieombudsmannen, men i justitieombudsmannens skrifvelse till Riksdagen var det icke alls omnämndt, och jag skånade för min del all kännedom om att detta fall ens var upptaget i det sammanhanget, tills jag fick läsa herr Lindhagens reservation till det då föreliggande utskottsbetänkandet.

Beträffande den nu föreliggande frågan är jag, som sagdt, för min personliga del af den meningen, att om kammaren vill ha någon lagstiftning — och det förmodar jag ändå är hufvudändamålet med justitieombudsmannens framställning — det är klokast att taga det förslag som här föreligger. Jag är ingen profet och kan alls icke säga hvad Första kammaren kommer att besluta, och jag har icke heller sådana förbindelser med den kammaren, att jag vet hvad den kommer att göra; men jag har här velat uttala min egen mening hvad det är klokast att kammaren gör i denna fråga.

Jag yrkar fortfarande bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindhagen: Blott ett par ord! Hvad angår den siste talarens yttrande, att ingen inom utskottet velat gå längre än gällande rättspraxis går, så vill jag gifva honom rätt däri, ty om nuvarande rättspraxis kan sägas, att den går hur långt som helst, utan det är just en önskan att *begränsa* denna praxis, som föranlett justitieombudsmannens framställning. Då kan det icke vara tillräckligt att få något hvad som helst, utan vi måste få något förnuftigt.

Hvad slutligen angår de återopade bilagorna till advokaten Löfgrens framställning, så har jag icke sagt, att justitieombudsmannen uttryckligen hänfört sig till dem; men han har skickat in akten med bilagor till lagutskottet för att tagas i öfvervägande i samman-

hang med denna framställning, och därmed äfven detta fall, och det hade han icke gjort, om icke äfven han tyckt, såsom de flesta måste tycka, att detta var alldeles förskräckliga fall.

*Angående
lag om hus-
rannsakan.
(Forts.)*

Öfverläggningen var härmed slutad.

I öfverensstämmelse med de därunder gjorda yrkandena framställde herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan och vidare på bifall till det af herr Lindhagen under öfverläggningen gjorda yrkandet; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Som votering likväl begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det af herr Lindhagen under öfverläggningen framställda yrkandet.

Voteringen utvisade 133 ja mot 71 nej, hvadan utskottets hemställan af kammaren bifallits.

§ 7.

Vid föredragning härpå af lagutskottets utlåtande nr 8, i anledning af väckt motion om tillägg till §§ 41 och 44 konkurslagen, begärdes ordet af

*Angående
tillägg till
§§ 41 och 44
konkurs-
lagen.*

Herr Henrikson, som yttrade: Herr talman! Jag tror ingalunda, att jag och mina medmotionärer stå ensamma, då vi i vår motion uttalat ett behof af förändrade lagstiftningsåtgärder beträffande konkurslagen, utan tvärtom torde den meningen göra sig allmänt gällande, att förändringar af denna lag äro synnerligt af behovet påkallade.

Jag skulle kunna framlägga många exempel på de olägenheter, som kunna vara förenade med nuvarande konkurslags bestämmelser, men jag skall icke upptaga tiden härmed, utan med förhoppning, att den tillsatta kommittén snart är färdig med sitt arbete och möjligen i någon mån beaktar de synpunkter vi framhållit i vår motion, har jag, herr talman, intet yrkande.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 8.

Statsutskottets utlåtande nr 1, angående regleringen af utgifterna under riksstatens *första* hufvudtitel, innefattande anslagen till kungl. hof- och slottsstaterna, som härefter föredrogs, blef af kammaren godkändt.

§ 9.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget statsutskottets utlåtande nr 8, angående regleringen af utgifterna under riksstatens *åttonde* hufvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet.

Punkterna 1 och 2.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Angående
löneförhöj-
ning för före-
ståndaren för
arkivdepån
i Visby.

Punkten 3, angående löneförhöjning för föreståndaren för arkivdepån i Visby.

I tvenne likalydande motioner, väckta, den ena inom Första kammaren, nr 17, af herrar *af Ekenstam* och *Sundblad* samt den andra inom Andra kammaren, nr 29, af herr *von Schéele m. fl.*, hade föreslagits, att Riksdagen ville åt föreståndaren för arkivdepån i Visby bestämma ett begynnelsearfvode å 1,400 kronor, med rätt till tre ålderstillägg, hvart och ett å 200 kronor efter tre, sex och nio år.

Utskottet hemställde, att föreliggande motioner icke måtte af Riksdagen bifallas.

Efter föredragning af utskottets hemställan gaf herr talmannen på begäran ordet till

Herr von Schéele, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Det kan måhända synas mindre grannliga att taga kammarens tid i anspråk för en fråga, som måste förefalla de fleste så obetydlig som den förevarande. Men det ställer sig nog något annorlunda för den, som saken rör, jag menar arkivdepåförvaltaren i Visby, åt hvilken motionärerna haft för afsikt att bereda en något förbättrad ekonomisk ställning. Särskildt såsom gottlandsrepresentant känner jag det därför vara en plikt för mig att icke gå förbi denna punkt med tystnad och utber mig kammarens benägna öfverseende, att jag några få minuter tar dess tid i anspråk för denna sak, som ingalunda berör endast ett lokalintresse.

Jag vill icke förneka, att det skäl, på hvilket statsutskottet grundat sitt afslagsyrkande, har formellt berättigande, då det nämligen synts utskottet vara mindre lämpligt att *redan nu* vidtaga förändring i den af förra årets Riksdag i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag fastställda staten för arkivdepån i den gottländska metropolen. Jag skulle icke heller tillåtit mig att tillsammans med mina läns-

kamrater både i Första och Andra kammaren göra denna framställning, med mindre vi fått en bestämd inbjudan därtill, offentligt framförd vid frågans behandling sistlidet är i denna kammare, då en medlem af statsutskottet anvisade den af oss beträdda vägen med utsikt att sålunda vinna vårt syfte. Tyvärr synes dock härmed i bästa fall blott en station vara uppnådd, vid hvilken ny anvisning gifves om rätta sättet att gå till väga, för att något hopp skall finnas att en gång nå målet. Det kan ju förefalla otacksamt att icke nöja sig med detta, då uttalandet verkligen är så välvilligt. Men, mina herrar, fara är, att medan gräset gror, dör kon. Omständigheterna kunna vara sådana, att en man, som befinner sig i alldeles exceptionellt svåra och trängande ekonomiska förhållanden, nödgas lämna den plats, till hvilken han tyckes vara särskildt kallad, om än ej för sin egen skull, så dock för att fylla de närmast liggande plikterna mot hustru och barn, ja, kanske därjämte mot nödställda föräldrar. Det räcker icke för honom att år efter år få ett hopp, som, hur godt det än må vara, dock alltid är ovisst enligt hoppets natur.

En fågel i handen är bättre än tio i skogen, säger ordspråket; och därför är det som jag tänkt, att det vore bäst att begagna sig af den vink, som vid förra riksdagen lämnades, för att snarast möjligt bereda mannen i fråga *någon* hjälp. För den välvilja, som statsutskottet lagt i dagen genom att uttala sig på sätt skett, känner jag mig mycket tacksam. Det heter att »utskottet icke vill bestrida, att skäl kunna förefinnas att med hänsyn till den nuvarande arkivföreståndarens synnerligen förtjänstfulla och väl vitsordade verksamhet inom ej endast arkivområdet utan äfven för Gottlands arkeologiska utforskning bereda honom någon ersättning af statsmedel utöfver den till honom såsom arkivföreståndare utgående lön». Här i ligger ju ett mycket ampelt erkännande af hans förtjänster på båda dessa områden, det arkivariska och det arkeologiska, hvarjämte framhålles det sammanhang, som råder mellan dem, i enlighet med hvad äfven riksarkivarien gjort gällande i det motionen bifogade uttalandet. Men trots denna min tacksamhet, som är uppriktigt menad och väl förtjänt, kan jag icke annat än beklaga det slut, hvartill utskottet kommit.

Detta beklagande måste jag likväl i sanningens namn låta åtföljas af ett erkännande, att det, såsom utskottet betonar, formellt sedt är olämpligt att bestämma tjänstgöringstiden för erhållande af ålderstillägg olika vid ifrågavarande arkivdepå mot hvad fallet är vid landsarkiven för öfrigt och öfver hufvud inom åttonde hufvudtiteln. Men, mina herrar, härvidlag ber jag att få erinra om, att det icke är vi, som ursprungligen hemställt härom, utan det är riksarkivarien, och han må väl bättre än någon annan känna till, huru fordringarna böra ställas i fråga om olika arkiv i landet och deras föreståndare. Vi motionärer anslöto oss endast till hvad han i detta afseende föreslagit. Dessutom har jag under de år, jag haft äran tillhöra denna kammare, funnit, att Andra kammaren lägger mera vikt på sak än form, och trodde det därför icke vara hopplöst att i

Angående
löneförhöj-
ning för före-
ståndaren för
arkivdepå
i Visby.
(Forts.)

Angående
löneförhöj-
ning för före-
ståndaren för
arkivdepån
i Visby.
(Forts.)

motionsväg komma fram med detta riksarkivariens förslag, om än till formen en smula oegentligt, blott sakskälen befunnes hålla provfet.

Hvilka äro då dessa sakskäl? Jag har redan delvis antydtt dem, då jag tillåtit mig erinra om såväl riksarkivariens bilagda utlåtande som statsutskottets erkännande af befintliga förtjänster hos mannen i fråga både i arkivariskt och i arkeologiskt hänseende, hvilka bägge områdens inbördes sammanhang uppenbarligen blifvit af riksarkivariens framhållet och ingalunda af utskottet bestridt. Vore det då, mina herrar, med hänsyn härtill så alldeles olämpligt, att låta depåinnehafvarens arkeologiska meriter få sitt tillbörliga erkännande på det enda i denna stund möjliga och i hvarje fall för staten billigaste sätt?

Och vore det klokt att genom ett afslag äfventyra rätte mannens bibehållande på sin obestriddligt rätta plats? Jag känner ju till förhållandena mycket väl och tror mig kunna försäkra, att riksarkivariens har rätt uti, att det torde bli svårt att erhålla någon lämplig efterträdare till licentiaten Wennersten, och att finna någon med honom jämbördig är enligt min mening omöjligt. Då platsen tillsattes, fanns det på den lilla ort, där både herr Wennersten och jag vistas, endast en enda, som kunde utom Wennersten komma i fråga att få sig anförtrord den mycket grannliga och jag skulle kunna säga säregna uppgift, hvarom här är tal. Det var lektorn i historia vid Visby högre allmänna läroverk. Men ehuru det för honom kunnat vara vida lättare och bättre att få sagda tjänst såsom en bisyssla, afböjde han bestämdt anbudet. Ur såväl gottländsk som allmänt fosterländsk synpunkt måste det anses synnerligen lyckligt, att herr Wennersten icke hyste betänklighet för att tillträda denna plats.

På samma gång jag tror, att det vore *klokt* att icke låta form-skäl hindra sig från att redan nu göra något i saken, tror jag detta också innebure en gärd af *rättvisa*. Har utskottet tänkt på, huru svår befattningen är just nu, då det gäller att komma in på en god väg? Af riksarkivariens skriftelse inhämtas, att det icke är mindre än fem myndigheter, som förklarar sig oförmögna att aflämna ordnade arkiv, nämligen länsstyrelsen, magistraten och rådhusrätten i Visby, domhafvande och landstatstjänstemän på landsbygden. Och hvad vidkommer det område, jag är ansvarig för, kyrkoarkivens, så äro dessa visserligen väl ordnade — något, som icke blifvit förnekadt eller kan förnekas — men de befinna sig tyvärr icke dess mindre i ett mycket dåligt skick, emedan under flera århundraden nämnda dyrbara arkivalier förvarats i oeldade och ofta ganska fuktiga sakristior, hvarigenom de tagit skada på ett sätt, som gör, att det är hög tid att de blifva underkastade insiktsfull behandling på det att dessa oersättliga dokument må kunna räddas åt framtiden. Men allt detta tager tid, mycken tid i anspråk, både de förstnämnda arkivens ordnande och de sistnämndas återställande såvidt möjligt, hvarför jag är öfvertygad, att ingen sakkunnig skall jäfva riksarkivariens vittnesbörd, att »göromålen i arkivdepån blifvit mer omfattande, än man från början tänkt.»

Under sådana förhållanden undrar jag, om det icke vore välbetänkt att icke vidare skjuta upp denna saks afgörande. Alla, som jag talat med härom tyckas behjarta vikten och betydelsen af ifråga-

varande ärende, men mena, att det icke kan vara så farligt att dröja ännu ett år, och då finge måhända, säger man, den ifrågavarande personen bättre ställt för sig, än hvad han skulle få, om den nu begärda förhöjningen beviljades. Mina herrar, det kan nog hända att de, som stå utanför saken, finna sig berättigade att resonera på detta sätt. Men ingen känner, hvar skon klämmer, mer än den som bär den; och äro förhållandena sådana, som de äro i förevarande fall, hemställer jag, om icke Andra kammaren med sin kända människovänlighet och förmåga att behjarta de smäs kraf och behof i lifvet, skulle vilja lyssna till föreliggande framställning. Detta hindrar ju icke att, om man i framtiden finner herr Wennersten förtjänt af något på annan väg tillkommet erkännande för sina arkeologiska förtjänster, äfven detta skulle kunna beskäras honom, oberoende af den uppmuntran, han nu erhöle för sitt trägna och trogna arbete på det arkivaliska området.

*Angående
löneförhöj-
ning för före-
ståndaren för
arkivdepån
i Visby.
(Forts.)*

Hvad vidkommer herr Wennerstens personliga förhållanden — hvarom jag till sist vill nämna något — har jag i min hand ett meddelande från pastorsämbetet i Visby, som uppgifver, att han har att försörja icke blott hustru och ett treårigt barn, utan äfven sina sedan flera år tillbaka sjuka, fattiga, sängliggande föräldrar, både far och mor, hvilkas existens uteslutande hänger på honom. Då gör det sannerligen icke detsamma, om han får två eller fyra hundra kronors lönetillökning litet tidigare eller senare, utan detta är i hög grad viktigt och betydelsefullt för den, som lefver under sådana svåra förhållanden, som jag nämnt och för hvilka jag i viss mån känner mig ansvarig, emedan jag ledt in herr Wennersten på denna bana. Han begynte först på den prästerliga banan, men passade icke för densamma. Visserligen tyckte han en tid själf, att det var bättre att så snart som möjligt aflägga examen och därigenom kunna ärligt förtjäna sitt bröd. Men jag sade honom då: så får Ni icke tänka, fosterlandet har rätt att bli befriadt från Eder tjänst på ett område, där Ni icke passar, och bör i stället få bruka eder förmåga på ett annat område, dit Edra gåfvor obetingadt visa hän. Så lämnade han den prästerliga banan och tog filosofie licentiatexamen, samt aflade således de för hans nuvarande bana mest meriterande kunskapsprof. Detta kunde emellertid ske endast genom att han satte sig i skuld och ålade sig enorma försakelser, hvilket senare inverkade menligt på hans hälsotillstånd, något som hvar och en förstår, äfven om jag icke erinrade därom. Herr Wennersten är nu 43 år gammal, har innehaft sin plats såsom arkivdepåföreståndare i 5 år och skulle sålunda med sina nuvarande lönevillkor snart komma upp till 1,400 kronor om året. Men det är icke möjligt att lefva härpå. Visby är en ganska dyr ort, såsom också säges i bilagan af riksarkivariern, och det är snart sagdt omöjligt att där, i olikhet med hvad fallet är i de med Visby jämförliga städerna på fastlandet, kunna få någon biförtjänst.

Jag tror icke, att jag vidare behöfver klappa på Andra kammarledamöternas hjärtan och vädja till deras rättskänsla, utan jag hemställer vördsamt, huravida verkligen icke Andra kammaren skulle vilja gå in på bifall till hvad som blifvit af oss föreslaget och jag med ledsnad finner hafva blifvit af statsutskottet afstyrkt, ehuru med

Angående
löneförhöj-
ning för före-
ståndaren för
arkivdepån
i Visby.
(Forts.)

den förändring, att saken göres personlig genom att inskjuta orden *Oskar Vilhelm Wennersten personligen* efter »föreståndaren för arkivdepån i Visby», hvadan vår hemställan skulle komma att lyda: *Att Riksdagen ville åt föreståndaren för arkivdepån i Visby Oskar Vilhelm Wennersten personligen bestämma ett begynnelsearfvode å 1,400 kronor, med rätt till 3 ålderstillägg, hvartera å 200 kronor efter 3, 6 och 9 år.* Härtill anhåller jag, herr talman, få yrka bifall.

Med herr von Schéele instämde herrar *Svallingson, Larsson* i Bondarfve och *Ahlfvengren*.

Därefter anförde:

Herr Rydén: Herr talman, mina herrar! Statsutskottet har vid behandlingen af denna fråga, sådan den förelåg i motionen, måst se på den omständigheten, att det gäller att ändra lönestaten för arkivdepån i Visby. Jag ber att få erinra herrarna om, att det var vid fjolårets riksdag, som vi reglerade lönerna för landsarkiven, således äfven för arkivdepån i Visby, och lönerna bestämdes då till de nuvarande beloppen. Det har icke af motionärerna kunnat påvisas att lönebeloppet är för litet med hänsyn till det arbete, som erfordras af föreståndaren för arkivdepån i Visby. Han har 12 timmars tjänstgöring i veckan, och statsutskottet ansåg då, att för denna tjänstgöringsskyldighet voro lönevillkoren fullt tillräckliga. Detta ha heller icke motionärerna kunnat motsäga.

Vidare är, såsom här framhållits, förhållandet det, att han vid sidan af sin arkivarietjänst utöfvar en stor och betydelsefull verksamhet såsom vårdare och väckare af Gottlands fornminnen och fornkunskap. På den afdelning af statsutskottet, där frågan behandlades, voro vi fullt ense om, att, om det förekommit en framställning från vederbörligt håll, att han för den verksamhet, han utöfvar vid sidan af sin arkivtjänst, skulle erhålla ett anslag till något belopp, som kunde finnas lämpligt, vi skulle hafva varit med om att tillstyrka Riksdagen att bevilja detta. Jag kan icke heller finna annat — och jag är säker om, att motionärerna skola gifva mig rätt däruti — än att rätta sättet att ordna saken är det, att han för sin arkivarietjänst behåller lönen, sådan den är, då det icke visats, att den är för liten i förhållande till det med tjänsten förenade arbetet, men att för den verksamhet, han utöfvar som arkeolog på Gottland, ett personligt anslag beviljas honom. Jag kan ej finna annat, än att detta är rätta sättet att ordna saken, och jag tror, att, om herr ecklesiastikministern vill komma med en proposition af denna innebörd, eller om en motion framkommer i samma syfte, statsutskottet skall tillstyrka framställningen.

Nu, efter herr von Schéeles nyss framställda yrkande, ligger saken i viss mån annorlunda, i det att ett *personligt* tillägg för nuvarande tjänsteinnehafvaren, herr Wennersten, föreslås. Jag har emot en sådan anordning endast den betänkligheten, att man ju därmed faktiskt öfvergifver en stat, som är fastställd, då det här såsom för alla andra arkivtjänstemän beräknats 5 år mellan ålderstilläggen. Jag kan ej finna annat, än att vi redan förut hafva en sådan viller-

valla beträffande lönestaterna, att man åtminstone bör betänka sig mera än en gång, innan man inför en sådan olikhet i *en och samma* stat. Jag har alltså en bestämd betänklighet mot att ordna saken på detta sätt. Vill kammaren emellertid bifalla, hvad motionärerna nu föreslagit, skall jag icke röra upp himmel och jord för det. Jag har endast velat uttala mina betänkligheter. Jag tror också att herrarna göra denne doktor Wennersten en personlig otjänst genom att framställa detta yrkande, ty, om vi i år bifalla utskottets hemställan och Kungl. Maj:t tager den motivering, som utskottet använt här, hvilken direkt inbjuder därtill, som anledning att nästa år komma med framställning om anslag åt Wennersten för hans arkeologiska verksamhet på Gottland, ja, då kunde understödet tillmätas något större än det, han kan få på grund af motionärernas yrkande. Jag skall be att få påpeka, att det är en ökning af 200 kronor, som man vill gifva Wennersten för denna verksamhet. Min uppiattning är den, att han är förtjänt af mera, och om ett yrkande komme fram i vederbörlig form, skulle saken kunna ordnas gynnsammare för Wennersten, än hvad fallet blir, om motionärernas förslag antages i den form det nu föreligger. Jag skall emellertid icke med någon särskild styrka motsätta mig den föreslagna anordningen, men jag ber herrarna överväga, om det icke vore lämpligare att bifalla utskottets förslag.

För närvarande yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr Starbäck: Jag vill icke komma in i någon polemik med den ärade kamrat i statsutskottet, som nyss yttrat sig, ehuru ett och annat i hans yttrande särskildt inbjuder därtill; men jag tillåter mig att hafva en från hans afvikande mening.

Under förra Riksdagen framhöll jag det olämpliga i, att för denna kräfvande tjänst skulle bestämmas ett arvode, som efter femton års tjänstgöring skulle komma att uppgå till 1,800 kronor. Att på principernas altare offra en reel aflöningsförmån, som alla måste anse vara rättvis, är väl dock någonting, som icke måste vara nödvändigt. Att göra en afvikelse genom att bestämma 2, 3, 6 års mellanrum emellan ålderstilläggen i stället för 5 skall det nu verkligen vara ett sådant »crimen læsæ majestatis lönereglensis», att man icke vågar sig på den saken? När nu min ärade kamrat på afdelningen säger, att det råder sådan villervalla på alla områden, där lönereglering har skett, kan jag icke förstå, hvarför vi skulle vara så rädda för denna lilla förändring. Ty, om villervalla redan förut finnes, måste väl det behjärtansvärda i dessa anspråk gälla mera än någon liten ökning i villervallan.

Emellertid vill jag säga, innan jag framställer något yrkande, att orsaken, hvarför jag vågar mig på denna sak — och jag vädjar till närvarande kamrater inom den afdelning af statsutskottet, där frågan förberedelsevis behandlades — är den, att jag äfven detta år var benägen att reservera mig till förmån för motionärerna. Jag kom emellertid att vara frånvarande just vid denna punkts behandling inom statsutskottet, och detta gör, att jag här anser mig hafva rätt att hysa en afvikande mening. Emellertid kan jag icke neka till, att de rent reella invändningar, som herr Rydén gjorde, äro af den beskaffenhet, att de måste anses tillräckligt vederhäftiga. Men

Angående
löneförhöj-
ning för före-
ståndaren för
arkivdepån
i Visby.

(Forts.)

Angående
löneförhöj-
ning för före-
ståndaren för
arkivdepån
i Visby.

(Forts.)

det förefaller mig, som om man skulle kunna hitta på en utväg, hvaregenom man skulle komma i tillfälle att genast hjälpa den man, hvilken det gäller, så att icke, såsom det sades, kon skall dö, medan gräset gror, men samtidigt hålla möjligheten öppen för vederbörande myndighet och Kungl. Maj:t, att framträda ännu mera hjälpende, nämligen med afseende på hans öfriga arbeten, särskildt på det antikvariska området. Detta skulle ju kunna ske så, att Riksdagen ville medgifva, att föreståndaren för arkivdepån i Visby, herr Axel Wennerstens arvode från år 1910 tills vidare finge utgå med 1,400 kronor. Man skulle alltså icke bry sig om ålderstilläggen, utan endast höja begynnelsearvodet med 200 kronor till 1,400 kronor. På det sättet komme vi ifrån tvisten om ålderstilläggens beviljande efter 3 år i stället för 5 och hålla äfven vägen öppen för vederbörande att rätta honom en hjälpsam hand med afseende på hans öfriga arbete. Jag undrar, om icke detta skulle vara ett lämpligt sätt att komma ifrån saken, och jag tillåter mig därför, herr talman, framställa ett yrkande af den innebörden, att föreståndaren för arkivdepån i Visby, filosofie licentiaten Axel Wennersten, skall blifva berättigad till en begynnelseaflöning på 1,400 kronor.

Ja, det kan ibland vara litet förargligt att framställa ett yrkande så här på rak arm. Personen ifråga heter O. Wennersten, och då det är tydligt, att jag icke vill, att någon annan person, än den, som här afses, skall komma i åtnjutande af arvodesförhöjningen, skall jag be att få på det sättet ändra mitt yrkande, att föreståndaren för arkivdepån i Visby, filosofie licentiaten O. V. Wennersten må blifva berättigad till en begynnelseaflöning på 1,400 kronor.

Herr Nilsson i Skärhus: Statsutskottets ledamöter hafva ju genom motiveringen inbjudit Kungl. Maj:ts regering att inkomma med förslag om ersättning åt ifrågavarande person utöfver den honom såsom arkivföreståndare tillkommande lön. Är det nu alldeles säkert, att det verkligen behöfves ett lönetillägg åt ifrågavarande person, är jag säker om att det göres framställning till Kungl. Maj:t om saken, och då låter Kungl. Maj:t sig nog angeläget vara att framkomma med förslag, för den händelse Kungl. Maj:t anser saken förtjäna något afseende.

Jag yrkar bifall till statsutskottets förslag.

Herr Andersson i Skifarp: Jag tror icke, att man får fästa alltför stort afseende vid herr Starbäcks yttrande. Men jag tror, att den talare har rätt, som försökte ställa frågan på den ståndpunkten, att man skulle göra arkivföreståndaren en bättre tjänst genom att bifalla statsutskottets hemställan än genom att bifalla motionen. Allra minst tror jag det går an att komma med ett sådant förslag, som herr Starbäck hade, nämligen om ett personligt lönetillägg. Jag tror, att det i hvarje fall är större skäl att bifalla statsutskottets förslag än det, som här föreslagits.

Jag yrkar bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Rydén: Jag ber att få tillbakavisa, att jag skulle hafva

företrätt någon ovilligare ståndpunkt gentemot Wennersten, än hvad ett par talare gjort. Jag har ju blott velat hålla på, att det skall vara litet ordning och reda i allting. Och är det så, att Wennersten sköter sin arkivtjänst och har lön därför i förhållande till arbetet — och ingen lär kunna bestrida, att lönen är väl tillmätt för detta arbete — men vid sidan om detta har åtskillig annan verksamhet, bör han få betaldt för denna genom ett särskildt anslag, men icke bör ersättningen för detta arbete ingå i hans lön såsom arkivarie. Jag kan icke förstå det resonemang, som herr Starbäck kom med, att man, därför att det finnes oregelbundenheter beträffande lönerna, om man jämför de olika staterna med hvarandra, skall öka oredan genom att införa flera inom *en och samma* stat. Detta resonemang förstår jag som sagdt icke. Men jag har den uppfattningen, att, på grund af hvad som föreligger beträffande hans arkeologiska verksamhet, ett anslag därför är absolut befogadt. Men jag tror, att han är minst betjänad genom ett bifall till motionärernas framställning. Hvad herr Starbäcks förslag beträffar, betviflar jag, att det är fullt grundlagsenligt, då hvarken motion eller proposition om saken föreligger. Under sådana förhållanden tror jag, att herrarna göra klokast i att bifalla utskottets hemställan. Jag förklarar ännu en gång, att jag icke hyser något tvifvel om, att, om ett förslag göres af Kungl. Maj:t eller motionsvis om ett anslag till Wennersten — ecklesiastikministern är ju också närvarande och ähör detta — detsamma kommer att tillstyrkas af statsutskottets vederbörande afdelning.

Angående
löneförhöj-
ning för före-
ståndaren för
arkivdepån
i Visby.

(Forts.)

Häruti instämde herrar *Berg* i Stockholm och *Hansson*.

Herr von Schéele: Herr talman! Jag vill blott fästa uppmärksamheten på, att man missförstått mitt anförande, om man däri inlägger ett förordande af högre arvode åt herr Wennersten direkt på grundvalen af hans förtjänster i arkeologiskt afseende. Den synpunkten har jag fastmer afskiljt, för så vidt man icke får anse, att hans arbete på det arkeologiska området står i så nära sammanhang med hans *arkiv*forskningar, att jämväl därtill hänsyn må tagas vid beviljande åt honom såsom föreståndare för arkivdepån i Visby af den ifrågasatta obetydliga löneförhöjningen jämte förkortning af tiden mellan lönetilläggen, hvilken ju — märken det, mina herrar — föreslagits af hans chef, riksarkivarien, ehuru förslaget af Kungl. Maj:t sedermera förändrades.

Den synpunkten, som jag kanske icke tillräckligt betonade, bör ock hållas klar. Det är skillnad mellan att få lasset in genom inkörporten och att sedan fortsätta med att föra det vägen framåt. Det är just en sådan där inkörport, som i detta fall bereder så stora svårigheter med hänsyn till de massor af arkivalier, som dels måste snarast möjligt ordnas dels iståndsättas, för att det med deras ordnande och iståndsättande afsedda gagnet skall varda för forskningen vunnet.

Jag anser sålunda fortfarande, herr talman, att herr Wennersten för det förtjänstfulla arbete, som han nedlagt på ordnandet och iståndsättandet af de gottländska urkundsamlingarna, hvaråt han säker-

Angående
löneförhöj-
ning för före-
ståndaren för
arkivdepån
i Visby.

(Forts.)

ligen allt framgent med oförminskad hänförelse kommer att ägna sig, om han öfver hufvud taget får fortsätta sitt arbete på Gottland, bör tillerkännas den föreslagna löneförhöjningen såsom föreståndare för arkivdepån därstädes.

Herr Starbäck: Herr talman! Jag förstår mycket väl, att mitt i all hast formulerade yrkande icke har någon utsikt till framgång, helst som det var felaktigt så tillvida, att det afsåg ett annat år än motionen. Jag vill dock påpeka, att man genom ett godkännande af detta yrkande skulle vunnit, att personen ifråga från och med nästa år skulle fått hvad i motionen åsyftas. Möjlighet hade då i alla fall funnits att sedermera slå in på den väg, som utskottet anvisar i sitt betänkande, och därmed gifva herr Wennersten ett erkännande af hans arbete på det *antikvariska* området. Då emellertid icke något förslag härom blifvit framställt, anser jag det lönlöst att vidhålla mitt yrkande, hvarför jag, herr talman, anhåller att få återtaga det-samma.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, gaf herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels på afslag därå och bifall i stället till det af herr von Schéele under öfverläggningen framställda yrkandet; och fann herr talmannen den sistnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren, med afslag å statsutskottets hemställan i punkten 3:o) af utskottets förevarande utlåtande nr 8, bifaller det af herr von Schéele under öfverläggningen framställda yrkandet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Voteringen utföll med 36 ja, men 172 nej; och hade alltså kammaren bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 4—7.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 8.

Lades till handlingarna.

Härefter föredrogs *punkten 9*, angående nya ordinarie lärarbefattningar; och yttrade därvid

*Angående
nya ordinarie
lärarbefatt-
ningar.*

Herr Starbäck: Herr talman! Jag har naturligtvis icke något yrkande att framställa, men jag kan icke underlåta att denna riksdag liksom föregående år fästa uppmärksamheten på att med de beslut, vi här fatta i föreliggande ärende, icke allting är eller blir fullt väl bestämdt vid de allmänna läroverken. Det framgår af betänkandet, att det behöfs 18 nya lektors- och 9 adjunktstjänster. Detta resulterar emellertid i ett förslag att tillsätta *en* lektorstjänst, nämligen vid högre allmänna läroverket i Borås. Det är ju visserligen sant, att den princip, som ligger till grund för denna inskränkning vid tillsättandet af nya lärareplatser, nämligen att man icke skall tillsätta sådana platser, förrän ett tillräckligt antal kompetenta sökande finnes till hvarje, så att på grund af täflan mellan dessa en verkligt dugande man må erhålla platsen, det är visserligen sant, att den grund-satsen låter väl säga sig, men därvid uppstår också osökt den frågan: *huru länge* skall man vänta?

Jag har åtskilliga tabeller från öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk, och däraf finner jag, att tillståndet vid de högre allmänna läroverken är på många ställen ganska bekymmersamt. Jag finner också, att, under det vid vissa läroverk antalet sökande är ganska stort, det vid andra läroverk råder stor brist på sökande. Att det är bekymmersamt ställt vid läroverken för närvarande visar sig däraf, att det höstterminen 1909 var icke mindre än 94 stycken, som utan att ha gått profår tjänstgjorde såsom extra eller vikarierande lärare. 30 af dem, som tjänstgjorde som vikarier eller extra lärare, hade hvarken aflagt akademisk examen eller gått profår. Nu lär väl ingen kunna påstå, att dessa äro bättre skickade att fylla en plats än de, som gått profår och ha akademisk examen, äfven om det må medges, att de senare icke alltid äro i främsta ledet bland de täflande.

Man finner vid studiet af dessa tabeller, att då ett *lektorat* anslås ledigt vid ett Stockholmsläroverk, är medeltalet sökande till hvarje plats 6,4, under det att medeltalet sökande till en sådan befattning i Luleå är 1,5 och i Umeå 1 enda. Medeltalet sökande till en *adjunktur* vid ett Stockholmsläroverk är 14,9 eller man kan säga 15, men medeltalet sökande till en adjunktur i Varberg är 0,6. Detta visar, att det finnes sökande, men det visar också, att icke alla platser äro lika aptitliga, hvilket också framgår däraf, att aldrig några transportsökande förekomma från Stockholm eller Göteborg, under det att under åren 1907—1909 det varit 6 transportsökande från Luleå och 5 från Hernösand.

Med dessa siffror har jag velat ådagalägga, att man icke skall vara öfvertygad om att man, därför att man slår sig till ro och säger, att man vill vänta, till dess det blir så och så många kompetenta sökande, därmed löst en bekymmersam knut på läroverkens hufvud. Det är ingalunda fallet.

Om chefen för ecklesiastikdepartementet hade varit närvarande, skulle jag bedt honom om några upplysningar, men då det nu icke går för sig, skall jag i stället anhålla att till protokollet få antecknad,

Angående
nyaordinarie
lärarbefatt-
ningar.
(Forts.)

att jag anser, att det vore ganska lämpligt, om det till nästa riksdag, då frågan om nya lärareplatser tillsättande kommer före, kunde föreligga en sådan utredning, att Riksdagen då kunde se, hur lång tid det kan taga, innan man verkligen har att påräkna kompetenta sökande till lärarebefattningarna. Ty om det dröjer år efter år, och det visar sig att vid flera skolor sökande aldrig anmäla sig, fastän platser där anslås lediga ända till sex gånger å rad, under det att 15—20—30 sökande anmäla sig till platser vid andra läroverk, då måste det visa sig, att orsaken därtill ligger på annat ställe än där den enligt den kungl. propositionen och statsutskottets utlåtande skulle ligga.

Jag har icke velat underlåta att framhålla dessa synpunkter vid behandlingen af denna fråga, och jag vill än en gång understryka den förhoppningen, att vi till en kommande riksdag få papperen klara på bordet, så att vi kunna öfverskåda ställningen och undersöka, hvar orsaken till det af mig omnämnda missförhållandet i själva verket är att finna.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 10—12.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Angående
läroverksad-
junkten J. P.
Ahlgrens
uppflyttning
i högre lönegr.
grad.

Punkten 13, angående läroverksadjunkten J. P. Ahlgrens uppflyttning i högre lönegrad.

I tvenne lika lydande motioner, väckta, den ena inom Första kammaren, nr 32, af herr *von Geijer* och den andra inom Andra kammaren, nr 73, af herrar *Tynell* och *Persson* i Borrbj, hade föreslagits, att Riksdagen måtte besluta, att adjunkten vid Hälsingborgs högre allmänna läroverk Johan Peter Ahlgren måtte förklaras vara berättigad att från och med 1910 års ingång åtnjuta aflöning i fjärde lönegraden.

Utskottet hemställde, att Riksdagen i anledning af förevarande motion måtte för sin del förklara adjunkten vid Hälsingborgs högre allmänna läroverk Johan Peter Ahlgren berättigad att från och med 1911 års ingång åtnjuta aflöning i fjärde lönegraden.

Reservation hade emellertid afgifvits af friherre *J. G. Beck-Friis* samt herrar *Persson* i Stallerhult, *Sjö*, *Odqvist* och *Thor*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att ifrågavarande motioner icke måtte af Riksdagen bifallas.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter

Herr *Sjö* yttrade: Herr talman, mina herrar! Som herrarna finna, hafva jag och några kamrater i statsutskottet reserverat oss mot den hemställan, som utskottet gjort i denna punkt, och jag vill

därför i allra största korthet yttra några ord rörande denna fråga. Säsom herrarna finna af betänkandet, har ifrågavarande lärare, adjunkten Ahlgren, förut under en lång följd af år varit lärare vid en pedagogi och där utfövat en, som det heter, ganska god verksamhet. Han har erhållit den befattning, han nu innehar, med Kungl. Maj:ts tillstånd och utan den examen, som eljest erfordras för att erhålla en sådan tjänst. Man kan då tycka, att under sådana förhållanden borde såväl denna person som motionärerna vara ganska väl tillfreds med att han kan få en så väsentligt bättre lön säsom elementarlärare än den han hade, då han var vid pedagogien. Det har då förefallit oss icke så litet underligt, att man kunnat framkomma med denna framställning. Det väcker helt säkert icke så litet missnöje hos hans kamrater, då han, som icke har de erforderliga examina, dock likväl fått en sådan befattning, som hans kolleger få innehafva först efter att hafva arbetat i flera år och påkostat sig ganska väsentliga summor för att erhålla erforderliga examina.

Med anledning af denna fråga har jag samtalat med en elementarlärare, och han sade mig, att om Riksdagen bifölle motionärernas och utskottets förslag, skulle helt säkert på motionsvägen många likartade framställningar komma att göras angående personer i ungefär samma ställning som adjunkten Ahlgren.

Här har denne man jämförts med en lärare, som under förlidets års riksdag blef uppflyttad i högre lönegrad, liksom det nu är fallet med denne Ahlgren skulle bli. Men jag hemställer till enhvar af herrarna, som satt sig in i denna fråga, om det icke är någon olikhet härvidlag, och jag tror en icke så liten.

På grund af hvad jag sålunda anförde i det föreliggande ärendet, ber jag att få yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till den vid ärendet bifogade reservationen.

Häruti instämde herr *Thor*.

Vidare anförde

Herr Tynell: Då en så liten fråga som denna här i kammaren blifvit afstyrkt, ber jag att i egen skap af motionär få säga några ord.

Ahlgren hade, säsom af motionen framgår, innan han fick sin nuvarande befattning, tjänstgjort dels två terminer säsom vikarierande adjunkt, dels också under en tid af nära 44 terminer säsom tillförordnad lärare och föreståndare för enklassiga pedagogien i Simrishamn. Denna pedagogi upphörde just med utgången af juni månad år 1905, något, som stod i samband med den nya läroverksreformen och sålunda skedde på grund af Riksdagens beslut. Därefter tillträdde Ahlgren, sedan han erhållit Kungl. Maj:ts tillstånd till att söka och innehafva adjunktsbefattningar vid rikets allmänna läroverk, sin adjunktsbefattning vid Helsingborgs läroverk. Ahlgren hade alltså, när han tillträdde adjunktsbefattningen vid Helsingborgs läroverk, 23 tjänstår bakom sig, men oaktadt dessa 23 tjänstår blef han placerad i lägsta lönegraden och fick således ej räkna sig till godo något af de förflutna. Det synes mig åtminstone, att Riksdagen ur

Angående
läroverksad-
junkten J. P.
Ahlgrens
uppflyttning
i högre löne-
grad.
(Forts.)

Angående läroverksadjunkten J. P. Ahlgrens uppflyttning i högre lönegrad. billighetssynpunkt måste ta hänsyn härtill, så att han får räkna sig åtminstone någon tid af dessa tjänstår till godo — hvad vi föreslagit i motionen, är omkring halfva tiden.

I detta sammanhang ber jag att få erinra om att Riksdagens båda kamrar i fjol enhälligt biföllo en framställd motion om att uppflytta en annan adjunkt, J. Ekegren, i högre lönegrad, genom att räkna honom till godo fem års annan tjänstgöring just vid Simris-hamns skola. Och det är att märka, att denne Ekegren innehade en extra syssla, medan Ahlgren, som här är fråga om, innehade en ordinarie sådan.

Herr Sjö säger, att om denna framställning bifölles, så skulle många sådana framställningar uppkomma. Men enligt hvad jag från väl initieradt håll fått upplysning om, så kan det icke inom hela landet uppletas ett enda fall fullt analogt med detta, hvarför konsekvenserna nog icke skulle bli så farliga. Jag finner mig för min del kunna till fullo instämma i hvad Ahlgrens förmän yttrat i af dem afgifna tjänstgöringsbetyg, nämligen »att det måste betecknas endast såsom en gärd af rättvisa från statens sida, om hans långvariga, nitiska och framgångsrika verksamhet i den offentliga undervisningens tjänst belönades med uppflyttning i en lönegrad, som motsvarade hans mångåriga tjänstgöring.»

Denna fråga är en liten fråga för Riksdagen, men det är en stor fråga för den person, det gäller, och jag vill vädja till Riksdagens Andra kammare att icke göra någon ändring i statsutskottets utlåtande, utan bifalla detta, och jag skall be att på de grunder jag angifvit få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Härmed förklarades öfverläggningen afslutad. Därunder hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels afslag å såväl utskottets hemställan som de i ämnet väckta motionerna. Herr talmannen, som gaf propositioner å dessa yrkanden, fann propositionen å sistnämnda yrkande vara med öfvervägande ja besvarad; men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen denna voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren afslår såväl statsutskottets hemställan i punkten 13:o) af utskottets förevarande utlåtande nr 8 som de i ämnet väckta motionerna, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Omröstningen utvisade 113 ja mot 75 nej, hvadan kammaren afslagit såväl utskottets hemställan som de i ämnet väckta motionerna.

Punkterna 14—20.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 21.

Lades till handlingarna.

Punkten 22, angående läraren vid musikaliska akademiens konservatorium A. Anderséns löneförmåner.

Angående
läraren vid
musikaliska
akademiens
konservatorium
A. Anderséns
löneförmåner.

I en inom Andra kammaren väckt motion, nr 80, hade herr *Lundgren* i Varberg föreslagit, att Riksdagen ville medgifva läraren vid musikaliska akademiens konservatorium Anton Andersén rätt att, med bibehållande af sin lärarplats i violoncell- och kontrabassspelning *odelad* (i enlighet med akademiens förslag härom) uppbära från tiden för löneregleringens trädande i kraft det af Riksdagen för undervisningen i violoncell- och kontrabassspelning anslagna lönebeloppet kronor 3,000.

Utskottet hemställde, att Riksdagen i anledning af föreliggande motion måtte förklara läraren vid musikaliska akademiens konservatorium Anton Andersén berättigad att från och med år 1910 uppbära de löneförmåner å 1908 års stat för akademien, som Andersén skulle hafva erhållit, därest han inom föreskrifven tid förklarat sig villig ingå på berörda stat; med skyldighet för Andersén att underkasta sig de vid nämnda stat fogade aflöningsvillkor och bestämmelser.

Sedan utskottets hemställan föredragits, erhöles ordet af

Herr *Lundgren* i Varberg, som anförde: Herr talman, mina herrar! Jag får till utskottet hembära min tacksamhet för utskottets välvilliga behandling af min motion. Frågan är emellertid af så egendomlig beskaffenhet, att jag anser mig böra med några ord belysa densamma.

Jag ber då att få fästa kammarens uppmärksamhet därpå, att det här icke är fråga om något nytt anslag, utan endast om att ett af Riksdagen förut beviljad anslag skall oafkortadt utgå för det ändamål, för hvilket det är af Riksdagen bestämdt.

Vid fastställande af den nya lönestaten för musikaliska akademien och dess lärare bestämdes, att undervisningen i de läroämnen, hvarom här är fråga, skulle aflönas med 3,000 kronor, ålderstilläggen häruti inberäknade. Den nuvarande mycket framstående läraren i dessa ämnen, herr Andersén, har tjänstgjort i många år och skulle således vara berättigad att liksom de öfriga lärarne utan afdrag komma i åtnjutande af den löneförbättring, som Riksdagen afsåg med den nya staten, och alltså uppbära 3,000 kronor. Emellertid hade akademien kommit att tänka på, att det framdeles, när den nuvarande läraren afginge, möjligen skulle ställa sig svårt att finna någon, som ägde tillräcklig skicklighet och kompetens att såsom herr Andersén

*Angående
läraren vid
musikaliska
akademiens
konserva-
torium*

*A. Anderséns
löneför-
måner.
(Forts.)*

undervisa i dessa ämnen gemensamt. Akademien föreslog förden-
skull, att platsen skulle delas i två särskilda tjänster, och detta för-
slag kom in i den nya lönestaten, i hvilken aflöningen föreslogs för
den ene af tjänsteinnehafvarne till 1,000 kronor och för den andre
till 2,000 kronor, eller sammanlagdt för bägge till 3,000 kronor.
Akademien föreslog därjämte, att vid Anderséns afgang från tjänsten
hans befattning skulle uppdelas i två ordinarie lärarebefattningar, och
vidare att aflöningsförmånerna för båda tjänsterna skulle utgå med
sammanlagdt samma belopp, som förut utgått, när befattningen var
odelad.

Någon öfvergångsbestämmelse i öfverensstämmelse härmed kom
likväl icke in i den nya lönestaten. Detta har därför gjort, att
ifrågavarande lärare oförskyldt råkat i sämre ställning än öfriga
lärare vid samma läroverk. Hade han under sådana förhållanden
gått in på den nya staten, så hade han blifvit underkastad den be-
stämmelsen, som säger, att den, som uppbär lön från mer än en
tjänst, icke får åtnjuta ålderstillägg, och skulle han sålunda i stället
för 3,000 kronor hafva erhållit 2,100 kronor och i följd häraf gått
miste om 900 kronor om året, d. v. s. hela det tillämnade nya till-
lägget och därjämte 100 kronor af hans gamla aflöning, som utgjort
2,080 kronor. Det måste ju medgifvas, att dylika konsekvenser af
en lönereglering äro ganska märkliga, en lönereglering, som likvisst
afsett att ekonomiskt förbättra lärarnes ställning vid ett läroverk,
där såsom allmänt erkänts aflöningsförhållandena varit att anse som
otillfredsställande och svaga. Man beslutar på papperet, att en tjänst
skall uppdelas i två tjänster, eburu samma tjänst i verkligheten icke
undergått en dylik delning, och att aflöningen skall delas i två be-
lopp, och så säger man, att eftersom läraren uppbär lön för mer än
en tjänst, så får han intet ålderstillägg, och på grund häraf drager
man af ålderstillägget och ännu något mer än han hade förut. Då
nu den ifrågavarande läraren ansåg sig icke kunna gå in på dessa
lönevillkor, så afdrogos ytterligare 100 kronor på hans gamla löne-
förmåner, bestående i extra lönetillägg. Sålunda blef resultatet för
honom, att han i stället för de påräknade 3,000 kronorna första året
erhöll 1,920 kronor. Han gick sålunda miste om 1,080 kronor, d. v. s.
hela den första löneförhöjningen och 280 kronor af hans förra löne-
förmåner. Det måste för honom såsom en både skicklig och nitisk
lärare kännas bittert att på sådant sätt få sina löneförhållanden för-
sämrade, medau samtidigt öfriga lärare fingo sina löner förbättrade.
Denna för honom ogynnsamma utgång hade emellertid tydligen
kunnat undvikas, om i lönestaten infutit den af akademien föreslagna
öfvergångsbestämmelsen, att platsen skulle tudelas först efter hans
afgång, i hvilket fall han blifvit likställd med öfriga lärare. Att detta
icke skedde, torde enligt mitt förmenande åtminstone hafva berott på
ett förbiseende och ingenting annat.

Nu har statsutskottet välvilligt föreslagit en afsevärd förbättring
i afseende å Anderséns löneförmåner, i det att han skulle förklaras
berättigad att ingå på den nya staten samt åtnjuta ålderstillägg för
platsen, så att lönen skulle utgöra 2,700 kronor. Jag är som sagdt
utskottet högeligen tacksam härför. Full likställighet för honom med

öfriga lärare har likväl därmed icke åstadkommit, i det att han måste vidkännas afdrag både i afseende å lönen och sedermera äfven beträffande pensionen, och detta är något, som öfriga lärare icke behöfva underkasta sig, emedan de icke fått sina tjänster skenbart delade.

Som min motion endast äsyftar, att Riksdagen måtte bereda ifrågavarande lärare möjlighet att i likhet med andra lärare vid samma läroverk komma i åtnjutande af de löneförmåner, som skulle tillkomma hans befattning, om den vore odelad, så får jag, herr talman, yrka bifall till densamma.

*Angående
läraren vid
musikaliska
akademiens
konservatorium
A. Anderséns
löneförmåner.
(Forts.)*

Vidare yttrade:

Herr Rydén: Vid behandlingen af herr Lundgrens motion har statsutskottet, som herrarna se, utan meningsskiljaktighet tillstyrkt det mesta af den. Jag skall nu be att med några få ord få sätta herrarna in i själfva sakförhållandet här.

Vid 1908 års riksdag reglerades lönerna för musikaliska akademien, och då inflöt bland aflöningsvillkoren den bestämmelsen, att de, som hade lön från två tjänster, skulle icke uppbära ålderstillägg på någon af tjänsterna. Detta hade vållat, att, om t. ex. nu ifrågavarande Andersén ingått på den nya staten, han icke skulle erhållit någon nämnvärd löneförbättring, och därför ingick han icke på densamma. Sedan framkom Kungl. Maj:t till fjolårets Riksdag med förslag, att aflöningsvillkoren skulle ändras på sådant sätt, att den, som uppbär lön från två tjänster, skulle räkna ålderstillägg för den ena af dessa tjänster, och detta vann Riksdagens bifall. Efter det denna framställning blifvit beviljad, är det naturligt, att statsutskottet fann starka skäl tala för att bereda Andersén möjlighet att ingå på den nya staten, hvilken möjlighet han försuttit genom att icke under år 1908 anmäla sig villig att göra detta. Jag vill för min personliga del gärna medgifva, att här föreligger ett fall, då man kan finna synnerligen ömmande personliga skäl för ett bifall till motionen vara för handen. Af allt hvad jag kunnat inhämta om denne man, är det ingen öfverdrift i hvad motionären skriver om honom i sin motion, nämligen att han utför ett uppoffrande arbete vid musikaliska akademien och att han inlagt stor förtjänst om den speciella del af musiken, som han företräder vid ifrågavarande högskola. Jag kan ju gärna omtala här i kammaren, att en öfverenskommelse skett på afdelningen för att vinna det mesta möjliga för det syfte, som motionären här företräd; vi ha på afdelningen på ömse sidor ingått på en öfverenskommelse, och denna kompromiss föreligger här i detta utskottsbetänkande. Jag anser mig alltid bunden af en öfverenskommelse, äfven om den icke skulle fullt tillgodose min egen personliga uppfattning i frågan, och då jag i öfrigt finner, att goda skäl tala för statsutskottets ståndpunkt, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Wavrinsky: Herr talman! Jag finner herr Lundgrens motion mycket behjärtansvärd, och den siste talaren, som företräd statsutskottet, hyste också samma uppfattning.

Angående
läraren vid
musikaliska
akademiens
konservatorium
A. Anderséns
löneför-
måner.
(Forts.)

Emellertid kan jag icke gå så långt som motionären. Här är fråga om ett ålderstillägg på 300 kronor, som denne lärare skulle gått förlustig, om han gått in på nya staten, därför att undervisnings-skyldigheten blifvit uppdelad på två tjänster. Men faktum är, att under den långa följd af år — 33 år — som han bestridt denna undervisningsskyldighet, har han bestridt båda tjänsterna såsom *en*, och han har betraktats såsom en knappast ersättlig lärare af utomordentlig förtjänst.

Jag tror således, att det förefinnes det största skäl för kammaren att tillmötesgå motionären åtminstone i någon del, och för min del tycker jag, att statsutskottet mycket väl kunde ha gått honom längre till mötes än som skett.

Jag skall därför tillåta mig att komma med ett medlingsförslag och hemställa, »att Riksdagen ville i anledning af föreliggande motion förklara läraren vid musikaliska akademiens konservatorium Anton Andersén berättigad att från och med år 1910» — och sedan hoppar jag öfver hvad som återstår af statsutskottets hemställan och tillägger — »så länge han bestrider de båda ifrågavarande lärarebefattningarna i violoncellspelning och kontrabassspelning, i enlighet med hvad akademien år 1907 föreslagit, åtnjuta det för denna undervisning efter 15 års tjänstgöring i staten anslagna belopp, 3,000 kronor, såsom om befattningarna vore odelade.»

Jag tror, att man genom denna lösning, om man nu icke kan gå så långt tillbaka som motionären och påyrka, att han skall åtnjuta denna förmån ifrån lönereglerns trädande i kraft, dock skipar rättvisa.

Jag anhåller, herr talman, om proposition på denna min framställning.

Med herr Wavrinsky förenade sig friherre *Palmstierna* samt herrar *Branting*, *Tengdahl*, *Kjellberg* och *Beckman*.

Herr Lundgren i Varberg: Herr talman! Jag ber att få återtaga mitt yrkande och i stället instämma uti det af herr Wavrinsky framställda.

Öfverläggningen förklarades härmed afslutad. Herr talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan och vidare på bifall till det under öfverläggningen af herr Wavrinsky gjorda yrkandet; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den senare propositionen. Votering begärdes emellertid, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller det under öfverläggningen om punkten 22:o) i statsutskottets förevarande utlåtande nr 8 af herr Wavrinsky framställda yrkandet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets hemställan i berörda punkt.

Voteringen utföll med 68 ja, men 113 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 23—25.

Kammaren biföll hvad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkterna 26—28.

Lades till handlingarna.

Punkterna 29—35.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 36.

Lades till handlingarna.

Punkterna 37—73.

Hvad utskottet hemställt bifölls af kammaren.

Punkten 74.

Lades till handlingarna.

Punkterna 75—103.

Kammaren biföll hvad utskottet hemställt.

Efter föredragning härpå af *punkten 104*, angående anslag till Stockholms privata folkskollärarinneseminarium, begärdes ordet af

*Angående
anslag till
Stockholms
privata
folkskol-
lärarinne-
seminarium.*

Herr Rydén, som yttrade: Herr talman! Det är nu första gången, som en sådan framställning som den här gjorda föreligger till Riksdagens pröfning. Det är fråga om att skapa en ny art af utbildningsanstalter för lärarinnor vid folkskolorna, nämligen *privata* sådana. Utskottet har ansett sig böra gå med på att för denna gång bevilja detta anslag. Men som herr ecklesiastikministern är här närvarande, vill jag begagna tillfället att understryka en sak, som en van man nog utan vidare läser ut ur motiveringen, men som dock förtjänar starkt betonande, och det är när utskottet säger: »På grund af de till stöd för framställningen i statsrådsprotokollet anförda skäl har utskottet *icke velat motsätta sig* beviljandet af ifrågavarande anslag.» I den motiveringen ligger enligt min uppfattning, att herr statsrådet — för så vidt han kommer att i fortsättningen bekläda sitt ämbete

Anående
anslag till
Stockholms
privata
folkskol-
lärarinne-
seminarium.

(Forts.)

— noga bör se till, att framställningar om dylika propositioners aflåtande bifallas med den allra yttersta varsamhet. Ur principiell synpunkt är det nog bra, att det kan finnas en och annan enskild anstalt, som blir så att säga en experimentalplats för en del nya idéer på skolans område. Och så långt är jag för min ringa del med, att man äfven på detta område bör gifva sig in på experiment. Men för så vidt — och det framskymtar här i utredningen — det skulle finnas någon allmän kärlek inom ecklesiastikdepartementet för att låta detta gå vidare i någon afsevärd utsträckning, vill jag, för min del åtminstone, från början hafva uttalat den uppfattningen, att detta icke går för sig, utan att det kommer att möta ett allvarligt motstånd. Ty det är alldeles uppenbart, att det för stora olägenheter med sig. Redan själfva principen att göra utbildningsanstalterna för lärare privata är att undandraga dem statens kontroll. Och jag vill icke gärna se de privata lärarinneseminiarierna utveckla sig såsom något slags motsvarighet till de privata samskolorna af olika slag och utaf — ganska många gånger — underhaltig beskaffenhet.

Nu vill jag icke säga, att här föreligger ett sådant fall. Den skola, som fått denna rättighet, har möjligen vissa betingelser för att kunna blifva en anstalt, som är lämplig. Men jag kan icke underlåta att påpeka — det träffar icke den nuvarande ecklesiastikministern, utan det träffar hans företrädare — det synnerligen egendomliga, att här har blifvit beviljad en framställning — såvidt jag kan finna, beviljades den 1907 i mars månad af statsrådet Hammarskjöld — om privat examensrätt för denna anstalt, utan att man åtminstone hört den seminariekommitté, som tillsatts och som har att draga upp linjerna för hela seminarieutbildningen. Jag kan icke finna annat, än att detta är ett synnerligen anmärkningsvärdt förhållande, som bör påpekas i Riksdagen.

Jag vill sammanfatta min ställning i denna fråga så, att jag kan vara med om att en eller på sin höjd ett par läroverk af synnerligen framstående beskaffenhet beviljas sådana rättigheter, som här äro i fråga. Men för så vidt detta skulle komma att beviljas i någon större utsträckning, leder det till ett missförhållande, som man bör så mycket som möjligt försöka att sätta en damm emot här i Andra kammaren.

Jag föreställer mig, att den nuvarande ecklesiastikministern har blicken fullt öppen för dessa förhållanden, så att vi från statsrådsbänken kunna få en försäkran om, att det endast kommer att blifva i undantagsfall, som sådana framställningar beviljas.

Herr *Tengdahl* instämde häruti.

Vidare anförde:

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Lindström: Herr talman. mina herrar! Med anledning af det anförande, som den ärade talaren nyss hållit, skall jag be att få omnämna min uppfattning angående de privata lärarinneseminiarierna. Jag vill dock fästa herrarnes uppmärksamhet på det förhållande, att undervisningsväsen-

det i vårt land tillförene har intagit en särställning i förhållande till undervisningsväsendet i andra länder, i så måtto, att undervisningen hos oss har i större omfattning än annorstädes bestridts genom statsinstitutionen. Det kan ju hafva sina fördelar, att det är staten, som öfvervakar, leder och tillbandahåller denna undervisning. Men jag kan icke dölja för mig, då jag jämför undervisningsväsendets gestaltning i dess helhet i Sverige och andra länder, att det har medfört åtskilliga olägenheter. Det har blifvit en viss stelhet i skolväsendet. Mina herrar, det är en annan sak att vara lärare i och ledare för en statsskola, där man har författningar att gå efter — och bara har att följa dem — samt där pengar stå till buds. Den energi, som man där behöfver nedlägga, behöfver icke vara så synnerligen stor. Annorlunda är det för dem, som hafva privata skolor att sköta om och hvilka icke ha alla dessa förmåner, utan där man får söka sig själf nya utvägar och kanske med mindre medel får taga upp kampen med bättre lottade anstalter. Hos lärarpersonalen vid de privata anstalterna fordras i regel mera energi. Där får man försöka att finna sig i omständigheterna, och där får man visa upp mera intresse och lifaktighet. Jag tror därför, att, om man gör afsteg från den princip, som i detta fall förut har tillämpats, i så måtto att man i större omfattning än hittills öfverlämnar det förbandenvarande bildningsbehovets tillgodoseende åt privata läroanstalter, detta är ett steg i rätt riktning. Och jag är öfvertygad om, att detta skall på undervisningens område verka uppfriskande och befruktande, så att det blir större lifaktighet på detta område. Detta är min principiella uppfattning i detta fall. Min sträfvan under hela den tid jag haft att göra med undervisningsväsendet har sålunda varit att uppmuntra tillkomsten af enskilda läroanstalter. Den första fördelen däraf är, som sagdt, just den, att det blir ett rikare lif på uppfostringsområdet. Vidare blir det väsentligt billigare för staten. Jag vill taga ett enda exempel, hvilket jag tycker vara belysande.

För ungefär 10 år sedan riktades anmaningar till regeringen att inrätta ett nytt statens högre lärarinneseminarium. Det nuvarande högre lärarinneseminariet kunde nämligen icke i tillräcklig mån tillbandahålla det antal lärarinnor, som erfordrades. Det var då till en början fråga om att af Riksdagen begära anslag till det erforderliga nya seminariet. Detta blef emellertid icke af, utan saken löstes på annat sätt. Man fann nämligen på den utvägen att lämna examensrätt åt en hel del privata läroanstalter, hvilka fingo dimissionsrätt och statsunderstöd.

Nu skall jag tala om för herrarna, huru stor skillnaden i kostnader blef. Om ett statens högre lärarinneseminarium skulle hafva inrättats, skulle väl kostnaden för nybyggnad och inventarier hafva uppgått till inemot 500,000 kronor. När det blifvit färdigt, skulle det hafva kostat staten bortåt 100,000 kronor årligen. Det skulle således hafva blifvit dyra penningar för staten. Nu löstes emellertid frågan, såsom jag nämnde, på annat sätt. Man lämnade dimmissionsrätt åt en hel del privata anstalter, som utan tvifvel i det hela fungera lika bra och lämna ungefärligen samma goda resultat som den nuvarande statsanstalten. Det kostar staten sammanlagdt endast

*Angående
anslag till
Stockholms
privata
folkskol-
lärarinne-
seminarium.
(Forts.)*

Angående
anslag till
Stockholms
privata
folkskol-
lärarinne-
seminarium.

(Forts.)

20,000 kronor om året. Herrarna kunna af detta lilla exempel förstå, hvad det betyder, att man i högre grad än förr varit fallet tillämpar principen om statsunderstödda enskilda anstalter. Detta nu om saken principiellt sedt.

Går jag nu till det speciella fallet, så kan jag visserligen delvis instämma med den föregående talaren, men jag kan äfven vara frestad att till hans anförande göra åtskilliga erinringar.

Först och främst vill jag då säga, att af den erfarenhet, man har beträffande högre lärarinneseminariet och dess konkurrenter, de enskilda statsunderstödda lärarinneseminarierna, tror jag icke man rättvisligen kan påstå, att resultatet af de enskilda läroanstalternas verksamhet varit sådant, att man däraf kan draga den slutsatsen, att lärarinnebildningsanstalterna icke böra vara privata. Jag vill i detta afseende också framhålla, att, när det gäller utbildning af lärarepersonal för de allmänna läroverken, vi hafva två privata universitet, således enskilda läroanstalter, nämligen i Stockholm och i Göteborg, hvilka hafva samma rätt som statsuniversiteten att utbilda lärare teoretiskt. Det är endast den skillnaden med afseende på lärarne vid allmänna läroverken, att det erforderliga profäret måste genomgåas vid statsinstitutioner.

Jag tror således, att i fråga om tillämpning af den allmänna grundsats, som jag här talat om, man icke bör alltför starkt betona, att man med afseende på dimissionsrätten bör vara sträng särskildt mot lärarinneutbildningsanstalterna. Men å andra sidan är det alldeles uppenbart, att den föregående talaren har rätt däri, att man icke bör gifva hvarken dimissionsrätt eller statsunderstöd annat än i det fall, att man är fullt öfvertygad om, att resultatet af ifrågavarande skolas verksamhet är något så när likvärdig med statsskolans.

Det var endast detta jag ville säga.

Herr Rydén: Af hvad herr statsrådet nu yttrat har jag blifvit ytterligare stärkt i den misstanke, som jag fick, när jag läste den kungl. propositionen i denna punkt, nämligen att det just nu fanns vissa tendenser inom ledningen för skolorna i en riktning, som jag för min del måste finna ogynnsam och äfven något farlig.

Herrarna veta tvifvelsutän, att det är ett allmänt klerikalt kraf att så mycket som möjligt lösgöra skolan från staten och få enskilda läroanstalter af allehanda slag. Det är något, som man strider för, särskildt i de länder, där kampen mellan klerikalism och antiklerikalism varit synnerligen utpräglad. Den kampen har ännu icke kommit upp i vårt land. Men jag tror, att den omständigheten, att vårt undervisningsväsen här i Sverige hufvudsakligen varit en statsangelägenhet och att de privata läroanstalterna mera varit anvisade en experiment- och försöksställning i vårt undervisningsväsende, varit för oss gynnsam.

Hvad nu speciellt beträffar det slag af anstalter, som det här är fråga om, nämligen lärarinneseminarier, så vill jag framhålla en synpunkt, som i detta särskilda fall synes mig böra väga en hel del. Huru skulle det gå, om man allmänt meddelade examensrätt åt dylika läroanstalter? Sådant rätt har ju redan meddelats åt en privat undervisningsanstalt här i Stockholm, men hur det skulle ställa sig,

om ytterligare några skulle få dylik rätt? Det är äfven att märka, att terminsafgifterna vid dessa anstalter äro ganska betydande. Eleverna vid dessa privata anstalter skulle hufvudsakligen komma att bestå af öfverklassflickor från de städer, där anstalterna äro belägna, hvilka sedan, när de tagit sin examen, skulle komma att tjänstgöra såsom folkskollärarinnor, äfven ute på landsbygden. Jag tror nu för min del, att det varit en styrka hos oss, att folkskollärar- och folkskollärarinnekårerna till stor del rekryterats ur allmogens led, och jag tror, att både landsbygden, skolan och lärarkåren absolut skulle förlora, om vi sloge in på vägar, som komme bort från de gamla välkända. Den faran fins absolut i samma mån som man inrättar privata läroanstalter, som rekryteras hufvudsakligen af lärjungar från städerna, det ber jag ännu en gång få betona.

Jag har nu icke något annat yrkande än om bifall till utskottets förslag. Jag vill dock säga, att om herr statsrådet skulle komma in med något större antal ansökningar af samma slag som nu föreliggande, så skall jag garantera herr statsrådet — för så vidt jag sitter kvar här i kammaren — motstånd från åtminstone denna plats.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkterna 105—110.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 111—113.

Lades till handlingarna.

Punkterna 114—129.

Kammaren biföll hvad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 130.

Lades till handlingarna.

Punkterna 131—143.

Hvad utskottet hemställt blef af kammaren bifallet.

Punkten 144, angående understöd till undervisningsanstalter för vanföra.

Kungl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att på extra stat för år 1911 anvisa ett belopp af 12,000 kronor att användas dels i öfverensstämmelse med de af departementschefen till statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för den 14 januari 1905 angifna grunder till understöd åt de i Göteborg, Hälsingborg och Stockholm af föreningarna för bistånd åt vanföra inrättade undervisningsanstalterna för vanföra, dels ock för bekostande af dessa anstalters inspektion.

Angående
anslag till
Stockholms
privata
folkskol-
lärarinne-
seminarium.
(Forts.)

Angående
understöd
till under-
visningsan-
stalter för
vanföra.

Angående
understöd
till under-
visningsan-
stalter för
vanföra.

(Forts.)

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehaft en inom Andra kammaren af herr *Karlsson* i Göteborg väckt motion (nr 142), däri föreslagits, att Riksdagen, med ändring af Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag, måtte på extra stat för år 1911 anvisa ett belopp af 30,000 kronor att användas dels i öfverensstämmelse med af motionären angifna grunder till understöd åt de i Göteborg, Hälsingborg och Stockholm af föreningarna för bistånd åt vanföra inrättade undervisningsanstalterna för vanföra, dels ock för bekostande af dessa anstalters inspektion.

Utskottet hemställde, att Riksdagen i anledning af Kungl. Maj:ts föreliggande förslag och ofvanberörda motion måtte på extra stat för år 1911 anvisa ett belopp af 22,000 kronor att användas dels i öfverensstämmelse med af utskottet angifna grunder till understöd åt de i Göteborg, Hälsingborg och Stockholm af föreningarna för bistånd åt vanföra inrättade undervisningsanstalterna för vanföra, dels ock för bekostande af dessa anstalters inspektion.

Vid denna punkt var emellertid reservation afgifven af herrar *Berg* i Stockholm, *Wiklund*, *Thorsson*, *Starbäck*, *Ekman* i Mo gård, *Rydén* och *Thor*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen i anledning af Kungl. Maj:ts framställning och herr *Karlssons* i Göteborg förevarande motion ville på extra stat för år 1911 anvisa ett belopp af 30,000 kronor att användas dels i öfverensstämmelse med ofvan angifna grunder till understöd åt de i Göteborg, Hälsingborg och Stockholm af föreningarna för bistånd åt vanföra inrättade undervisningsanstalterna för vanföra, dels ock för bekostande af dessa anstalters inspektion.

Efter uppläsandet af utskottets hemställan begärdes ordet af

Herr *Karlsson* i Göteborg, som yttrade: Som kammaren behagade finna, har jag föreslagit, att anslaget till föreningarna för bistånd åt vanföra i Göteborg, Hälsingborg och Stockholm måtte höjas från 12,000 till 30,000 kronor. Statsutskottet har ju ställt sig ganska välvilligt gentemot min motion, i det att utskottet föreslagit en höjning till 22,000 kronor. Men sju af denna kammares ledamöter i utskottet ha reserverat sig till förmån för fullständigt bifall till min motion. Nu har emellertid i dag inträffat, att, då denna fråga förevar till behandling i Första kammaren, statsutskottets ordförande, herr biskop *Billing*, förklarar sig, på grund af den i Första kammaren förda debatten, öfvertygad om motionens berättigande och själf yrkat bifall till reservationen, hvilket yrkande äfven bifölls, t. o. m. utan votering. Då från denna kammare visats så stora sympatier för mitt förslag, att sju af kammarens representanter i utskottet reserverat sig till förmån för detsamma, så har jag tänkt mig, att man skulle kanske utan någon längre debatt kunna bifalla hvad Första kammaren, trots att där icke fanns några reserver, utan votering bifallit. Jag vill under sådana förhållanden icke onödigtvis väcka upp någon lång debatt, allra helst som vi ha åtskilliga andra ärenden, som vänta på kammarens afgörande, hvarför jag, herr talman, sålunda för närvarande begränsar mig till att yrka bifall till reservationen.

Vidare anfördes ej. Efter af herr talmannen gifna propositioner i ämnet biföll kammaren den vid punkten af herr Berg i Stockholm m. fl. afgifna reservationen.

Punkterna 145—151.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 152, angående utredning rörande ecklesiastika boställen, föredrogs härpå.

*Angående
utredning
rörande
ecklesiastika
boställen.*

Med anledning af Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning hemställde i denna punkt utskottet, att Riksdagen måtte, i likhet med hvad för åren 1903—1910 ägt rum, till bestridande af kostnaderna för viss utredning rörande ecklesiastika boställen på extra stat för år 1911 anvisa ett förslagsanslag å 10,000 kronor.

Sedan utskottets hemställan föredragits, lämnades på begäran ordet till

Herr Olsson i Blädinge, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Det anslag, hvarom här är fråga, är visserligen icke så stort, att någon nämnvärd besparing vinnes genom dess indragning, men då jag icke kan finna, att den utredning, som det här gäller, är af någon större vikt och betydelse för lösningen af den fråga, prästlöneregleringsfrågan, för hvars skull den ursprungligen tillkommit, tror jag, att både anslaget och utredningen saklöst kunna indragas. Icke kan det väl vara meningen, vare sig att staten skulle från församlingarna återtaga de boställen, som en gång öfverlåtits för bestridande af den kyrkliga församlingsvärden, eller att församlingarna skulle till enskilda eller deras rättsinnehafvare återlämna hvad dessa en gång gifvit. Skola således boställena användas för sitt nuvarande ändamål, om än efter nyare och tidsenligare bestämmelser, kan jag icke finna, att denna utredning har någon praktisk betydelse, och jag vill därför, herr talman, yrka afslag å utskottets nu förevarande hemställan.

Vidare anförde:

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Lindström: Herr talman, mina herrar! Det går väl ändå icke an att stryka detta anslag och sålunda stryka hela den utredning, som nu pågår beträffande den fråga, som af den föregående ärade talaren här berördes. Jag vill fästa herrarnes uppmärksamhet därpå, att denna utredning har begärts just af Riksdagen själf. Riksdagen har uttalat en önskan att få veta, hvilka till prästerskapets aflöning anslagna lägenheter som äro af krononatur, hvilka af dessa lägenheter som af församlingarna inköpts och hvilka som donerats. Utredningen härom har icke ringa betydelse, åtminstone i fråga om tillämpningen af gällande lagstiftning rörande de ecklesiastika boställsskogarne. Jag vill nämligen fästa uppmärksamheten på att man uti denna lag-

Angående
utredning
rörande
ecklesiastika
boställen.

(Forts.)

stiftning utgått från den principen, att medel, som inflyta af skogar, som ägas af staten, kunna indragas till prästerskapets lönerregleringsfond, under det att skogsmedel från sådana boställen, som församlingarna inköpt eller som donerats, icke kunna användas på det sättet. I motsats till hvad den föregående ärade talaren sade, nämligen att nu ifrågavarande utredning icke har någon praktisk betydelse, anser jag sålunda, att den har en stor praktisk betydelse just med hänsyn till nu gällande lagstiftning på hithörande område. Då därtill kommer, att Riksdagen själf önskat, att en dylik utredning måtte komma till stånd, kan jag icke alls finna något skäl för att Riksdagen just nu skulle afbryta utredningen i fråga.

Herr Rydén: Då ingen här framställt yrkade om bifall till utskottets hemställan i denna punkt, ber jag att få framställa detta yrkande.

Såsom vi veta, har detta anslag tillkommit på grund af en af Riksdagen själf år 1901 framställd begäran om utredning af frågan om de ecklesiastika boställena. Detta utredningsarbete har ännu icke blifvit fullbordadt, och utan att själf vara djupt inne i frågan, kan jag dock för min del icke finna det vara lämpligt att stryka ett anslag på så lösa boliner, som hvad en ärad talare här ville göra.

Då jag således anser, att utskottet haft fullt fog för sin ståndpunkt i detta fall, ber jag att få yrka bifall till utskottets nu förevarande hemställan.

Herr Jansson i Djursätra: Jag skall be att få instämma i yrkandet om bifall till utskottets hemställan uti denna punkt.

Nu ifrågavarande anslag har tillkommit på Riksdagens egen begäran. Den utredning, som det här gäller, afser att bringa klarhet i fråga om äganderätten till de olika ecklesiastika boställshemmanen. Det är ju en fråga, som bör vara af intresse för oss litet hvar, och icke minst för landsbygdskommunerna är det af vikt att få reda på huru prästgårdarne uppkommit, om de äro af krononatur eller donationer eller vederbörande församlings tillhörighet.

Jag anser för min del, att det är alldeles nödvändigt, att denna utredning får fortgå, och jag ber därför att få yrka bifall till utskottets i nu förevarande punkt gjorda hemställan.

Härmed var öfverläggningen slutad. Efter det herr talmannen framställt propositioner å de därunder gjorda yrkandena, blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

Punkterna 153—168.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 169.

Lades till handlingarna.

Punkterna 170—173.

Kammaren biföll hvad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 174, om anslag till svenska afdelningen vid Sainte-Geneviève-biblioteket i Paris.

*Angående
anslag
till svenska
afdelningen
vid Sainte-
Geneviève-
biblioteket i
Paris.*

Uti en inom Andra kammaren väckt motion, nr 147, hade herr *Branting* föreslagit Riksdagen att på extra stat för år 1911 anvisa ett belopp af 1,600 kronor, att ställas till svenske ministrerna i Paris förfogande att af honom, på sätt han funne rättvist och skäligt, användas till ersättande af det arbete, som under 1910 och 1911 kunde komma att nedläggas för den svenska afdelningen vid Sainte-Geneviève-biblioteket i Paris.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

Uti en vid punkten fogad reservation hade emellertid herrar *Berg* i Stockholm, *Thorsson*, *Starbäck* och *Rydén* föreslagit, att Riksdagen med bifall till förevarande motion måtte på extra stat för år 1911 anvisa ett belopp af 1,600 kronor, att ställas till Kungl. Maj:ts ministers i Paris förfogande att af honom, på sätt han funne rättvist och skäligt, användas till ersättande af det arbete, som under åren 1910 och 1911 kunde varda nedlagdt å den svenska afdelningen vid Sainte Geneviève-biblioteket i Paris.

Efter föredragning af utskottets hemställan yttrade:

Herr *Branting*: Herr talman, mina herrar! Den här lilla frågan börjar ha en historia, hvilket onekligen är ett betänkligt förhållande med en sådan sak som denna, där det gäller ett enkelt rättvisans kraf och en sak, som rör själfva ställningen utåt gent emot en utpost för svensk odling. Jag vill erinra dem, som voro med år 1908, om att redan då blef denna sak grundligt klargjord här i kammaren af herr *Fridtjuv Berg*, hvilken framhöll, huru saken utvecklats sig, hurusom på grund af ett missförstånd det hade blifvit, medan han var ecklesiastikminister, ett afbrott i det förut utgående anslaget till Saint-Geneviève-biblioteket, men att han just därför ansåg sig så mycket mera pliktig att söka rätta detta misstag och få fram saken igen i sina rätta gängor. Han karaktäriserade förhållandet så, att här stå vi inför, såsom orden föllo, »en nationens hederssak gent emot utlandet», och det är en hederssak att stödja denna utpost för svensk odling. I alla fall gick ej anslaget igenom år 1908; det felades några röster här i kammaren. Med år 1909 hade förhållandet ytterligare klargjorts i den riktningen, att det då visades, hurusom numera både Norge, Danmark och Finland lämnade understöd till denna skandinaviska afdelning, och att endast Sverige höll sig tillbaka. Vidare kom så under Riksdagens lopp ett uttalande från den svenske öfverbibliotekarien *Dahlgren*, hvori han vitsordade den

Angående
anslag
till svenska
afdelningen
vid Sainte-
Geneviève-
biblioteket i
Paris.
(Forts.)

nuvarande innehafvarens af platsen i Paris kompetens samt betydelsen af Fonds scandinav, och med hänsyn därtill var hans slutsats den, att ingen anledning förelåg att vägra anslaget.

Icke förty fann sig Kungl. Maj:t icke föranlåten att på nytt upptaga frågan, utan det fick från Kungl. Maj:ts sida vara. Men en motion gick fram i Andra kammaren på sådant sätt, att den blef utan debatt där bifallen. I Första kammaren ställde sig saken så, att statsrådet Hammarskjöld uppträdde varmt till försvar för denna sak, om hvars rättfärdighet och billighet han blifvit öfvertygad, oakadt det gällde en man, för honom mindre sympatisk på grund af hans politiska öfvertygelse. Men biskop Billing anförde motståndet där, och resultatet är bekant: Första kammaren afslög motionen och dref sedan sin vilja igenom vid den gemensamma vöteringen.

Nu i år ligger saken så, att Kungl. Maj:t fortfarande håller sig fullständigt tillbaka. Jag har nu verkligen fått det intrycket af den nuvarande ecklesiastikministerns ställning till denna sak, att han för sin del ej skulle ha så mycket emot att söka ordna den på det sätt, billigheten fordrar, men att någonstädes det stöter emot en vilja, som gör, att saken ej kommer vidare, att Kungl. Maj:t ej gör något åt saken. Det gällde då för mig att öfverväga, huruvida skäl funnos att i år framlägga en motion. Jag hade den känslan, att ifall man bara ginge fram med motionen på samma sätt som förut, så skulle väl samma kompakta majoritet, som är känd från många förhållanden inom vår Riksdag, nu åter framträda, och det skulle bli samma afslag som i fjol. Det finnes ju icke här några skäl anförda mot detta anslag. Den sakliga sidan af frågan är helt och hållet utredd och ligger aldeles klar till förmån för det lilla anslaget beviljande äfven från svensk sida. Men det föreligger en politisk animositet, en politisk förföljelse, och det är klart, att när sådana stämningssynpunkter spela in hos en del personer, det icke hjälper, om några ytterligare skäl också skulle kunna anföras. De se ej på saken utan följa sin stämning.

Nu tänkte jag mig, att man möjligen skulle kunna vinna något genom att föreslå en utväg, hvarigenom Riksdagen skulle undvika den direkta beröringen med den farliga personen, det här gällde, nämligen att på något sätt ge understöd åt den *verksamhet*, han utöfvar för de svenska intressena å den där bibliotekstjänsten, och ej för något annat. Detta skulle kunna tillgå på det sätt, som jag tillåtit mig föreslå i motionen i år, nämligen att svenske ministern i Paris beklädes med ett slags inspektorat i den här saken, så att han efter eget bedömande och på sätt, han funne rättvist och skäligt, utdelade det lilla anslaget till den, som utförde detta arbete. Men då svaras i stället, att ministern i Paris ej begärt detta, och motionären får ganska tydligt veta, att han ej har att lägga sig i en sak, som ej tillkommer honom. Ja, jag må fråga därvidlag, hur i all världen skulle man vänta att ministern skulle komma och göra en sådan framställning? Visserligen är här fråga om ett understöd åt en bibliotekstjänsteman i Paris, som utför ett arbete för svensk räkning, men som svenska staten är från år vägrar att honorera. Det

är också notoriskt, att ministern förut uttalat sig i den riktning, att han anser, att denna rätt genanta sak borde ordnas i den riktningen, att Riksdagen beviljar detta anslag. Att han dock icke gått längre kan ju bero på många hänsyn; och man vet ju, hur ogärna mången, äfven när det gäller en fullkomligt rättvis sak, uppträder för så vidt detta skulle vara till fördel för personer, som af en eller annan anledning ej stå väl till boks hos de maktägande och bestämmande.

Det är en mycket liten ekonomisk fråga men en stor principfråga vi här stå inför. Vi ha alldeles nyss haft ett exempel på, hur inom vårt universitetsväsen det lyckats för de sakliga synpunkterna att göra sig gällande gent emot försök till att låta politiska och personliga misstämningar spela in i en befordringsfråga. Där var man omgärdad med så pass fasta statutariska garantier för att verklig oväld skulle äga rum, att det ej lyckades de, som det syntes, rätt goda viljorna att åstadkomma någon förändring i detta, utan saken fick ha sin gång utan hänsyn till, att den man, som det gällde, var en stridens man, som många gånger gifvit svidande hugg, som nog många skulle ha velat kvittera vid detta tillfälle.

Nu gäller det, huruvida svenska Riksdagen också skall kunna ställa sig på samma oväldiga ståndpunkt i en fråga som denna. Frågan är, om Riksdagen vill låta detta vara detta och icke se på, hvad den personen, som tjänstgör i Paris i Saint-Geneviève-biblioteket, har för åsikter, och hvad han som privatperson skrifvit vid det ena eller andra tillfället, och som kanske misshagat den ena eller andra opinionsriktningen här i landet, utan se till, huruvida det är anständigt och svenska staten värdigt att fortfarande ensamt på grund af politiska skäl draga sig undan från att utgöra sin andel i honorerandet af ett skandinaviskt arbete, som utföres i Paris, och som de andra skandinaviska länderna, hvilka ha minsta fördelen däraf, för sin del honorera.

Det har alldeles nyss, efter hvad det upplysts mig, planerats ytterligare en framställning från franskt håll, nämligen af den nyutnämnde professorn i skandinaviska språk vid universitetet i Sorbonne, Paul Verrier, hvilken för sin del uttryckt sina bekymmer öfver situationen och äfven ur synpunkten af de skandinaviska språkstudiernas bedrivande vid den franska högskolan ansett det synnerligen önskvärdt, att det kunde bli ett understöd till bibliotekstjänstemannen från svensk sida. Sådan är ställningen, och det måste naturligtvis därute förefalla synnerligen konstigt, att år efter år får förflyta, hvarunder på grund af politisk misstämning mot innehafvaren personligen det ej blir af, att svenska staten ger någon som helst ersättning för det arbete, som alltjämt där af honom utföres.

För min del vågar jag, trots det som passerat under året, hoppas, att Andra kammaren måtte låta detta vara detta och se på denna sak så, som den såg på den förra gången, då den utan diskussion och utan votering biföll det lilla anslag, som det var fråga om, och att Andra kammaren alltså står fast vid sitt votum, som innebar, att denna sak bör rättas, för Sveriges heders skull, vågar jag säga. Därför, herr talman, tillåter jag mig att yrka bifall till reservationen.

*Angående
anslag
till svenska
afdelningen
vid Saint-
Geneviève-
biblioteket i
Paris
(Forts.)*

Angående
anslag
till svenska
afdelningen
vid Sainte-
Geneviève-
biblioteket i
Paris.
(Forts.)

Herr Sjö: Herr talman, mina herrar! Den föregående talaren framkastade så grava beskyllningar mot svenska staten, och särskildt mot svenska Riksdagen — ty det är den, som skall besluta i det föreliggande ärendet — att jag icke kan underlåta att med några ord bemöta dessa beskyllningar.

Talaren yttrade bland annat, att svenska staten vägrar att betala »sin andel» af honorerandet af arbete, verkställt af denne bibliotekarie där nere i Paris. Jag vet sannerligen icke, om svenska staten på något sätt är skyldig att betala detta arfvode. Vid ifrågavarande bibliotek finns nu anställd en bibliotekarie, som tillsättes i Paris icke af svenska utan af franska myndigheter. Jag vet då icke, om Sverige kan vara skyldigt att betala det »honorar», som han skall ha. Det honoraret borde väl de betala, som äro med om att tillsätta mannen. Svenska staten har enligt mitt förmenande icke ringaste rättighet vare sig att tillsätta eller att afsätta denne man; och jag förstår verkligen icke, hvarför vi skulle betala dessa 1,600 kronor till honom.

Nu påstår herr Branting, att här föreligger en politisk förföljelse, och det skall väl vara mot denne bibliotekarie; men hvori denna förföljelse skall bestå, det vet jag icke. Jag har visserligen hört litet i den vägen, men man får väl upptaga sådant med försiktighet. Jag tror, att det tillhör både herr Branting och mig och litet hvar att göra detta.

Nu har denna fråga, såsom herrarna alltför väl veta, varit före här i Riksdagen 1906, 1908 och förlidet år; och i år är det således fjärde gången. För hvarje år har den fått samma utgång. Jag tänker, att herrarna kanske draga sig till minnes, att förlidet år fattade kamrarna olika beslut i frågan, men vid den gemensamma voteringen afslogs motionen med 237 röster mot 128. Jag hemställer då till herrarna litet hvar, om man gärna kan fordra af statsutskottet, att när sådana kraftiga uttalanden föreligga från båda kamrarna, när Riksdagen med en majoritet, som är nära dubbelt så stor som minoriteten, säger nej till en framställning, som oupphörligt göres, jag hemställer till herrarna, om man verkligen kan fordra af statsutskottet, att det skall komma fram med någon annan hemställan än hvad utskottet här har gjort. Åtminstone kan jag för min del icke se detta.

För resten får jag säga, att, hvad detta bibliotek i Paris angår, så kan jag icke finna, att det är till någon annan fördel, från svensk sida sedt, än att någon rik svensk, som ligger därute, kan hafva tillfredsställelsen att gå upp i biblioteket och forska efter något, som han vill ha reda på. Men jag undrar, om icke denne rike man, som för sitt vetandes skull vill hafva reda på något under sin vistelse där nere, jag undrar, om icke han lika gärna kan betala något till denne bibliotekarie, som han besvärar, som att svenska staten skall behöfva göra det.

Herr talman, jag har inom utskottet ej kunnat komma till något annat resultat i denna fråga än att vi göra bäst i att bifalla den hemställan, som utskottet här gjort, nämligen om afslag å motionen. Det är för den skull, som jag, herr talman, ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Starbäck: Herr talman! Jag skall ej gå in på ett längre hemötande af de synpunkter, som min kamrat inom statsutskottet herr Sjö nyss försökt att göra gällande. Men jag ber att få fästa hans uppmärksamhet på, att vi alldeles nyss under denna riksdag, liksom föregående riksdagar, beviljat anslag, som, om till formen olika, dock realiter hafva precis samma natur som det nu föreliggande.

Vi hafva t. ex. beviljat anslag till undervisning af svenska barn i Berlin; vi hafva beviljat anslag för att bidraga till kostnaden för uppförande i Köpenhamn af en svensk kyrka med tillhörande samlingslokaler, pastorsboställe m. m.; och vi hafva beviljat åtskilliga sådana anslag för att stå våra landsmän i de främmande hufvudstäderna till tjänst. Herr Sjö har förmodligen varit med om dessa anslag; åtminstone i år har han icke opponerat sig mot dem, och han tycker förmodligen, att de äro på sin plats. Men han säger, att där nere i Paris kan detta anslag icke hafva någon betydelse, åtminstone ej i jämförelse med dem.

Jag har försökt följa med den här saken och har af åtskilliga tidningsreferat funnit, att detta bibliotek där nere är af mycket stor betydelse, först och främst i och för sig, såsom en utpost för svensk odling, såsom herr Branting ju också anmärkte. Men det må nu så vara. Jag vill icke precis påstå, att vi skola bidraga till sådana utposter för svensk odling allestädes, där de kunna dyka upp; men jag vill å andra sidan också upprepa hvad en gång sagts, eller att för många, särskildt det stora antal svenska handverkare som finns i Paris, har den i Fonds Scandinave beredda litteraturtillgången och möjligheten att där sammanträffa med landsmän och att tala svenska varit den enda förbindelseleden med fäderneslandet och dess kultur. Man erkänner, står det vidare i den tidningsartikel, hvarur jag hämtat dessa ord — och detta erkännande är gifvet in amplissima forma också här i Riksdagen, att anslagskrafvet varit sakligt befogadt — i allt fall kan det väl ej vara det mindre nu än då Sverige ensamt gaf bidrag — men man afslår med hänvisning till att den nuvarande skandinaviska bibliotekarien, trots de amplaste vitsord åt hans tekniska insikter, är personligen misshaglig.

Det kan således icke på något sätt förnekas, att denna fråga, i stället för att vara en sakfråga, jämförlig med de sakfrågor, som vi förut här i afton bifallit, blifvit en personfråga; och jag skulle till herr Sjö vilja framställa den frågan: om förhållandet vore sådant, att anslaget till den här befattningen fortfarande hade existerat och icke till följd af inellankomna hinder upphört, och om då den här personen hade kommit att bli bibliotekarie, utan att vi därmed haft något att göra — ty denne tjänsteman tillsättes af myndigheter där nere — skulle det då varit lämpligt, att här hade väckts en motion om att indraga detta anslag? Det skulle det icke ha varit, det tror jag, att herr Sjö medgifver; och det skulle väl heller ingen komma att tänka på. Men på grund af åtskilliga förhållanden ser man endast på personen och glömmer saken. Jag tror icke, att det är riktigt; och särskildt ber jag att ännu en gång få understryka det med hänsyn till de likartade anslag, som beviljats.

*Angående
anslag
till svenska
afdelningen
vid Sainte-
Geneviève-
biblioteket i
Paris.
(Forts.)*

Angående
anslag
till svenska
afdelningen
vid Sainte-
Geneviève-
biblioteket i
Paris.
(Forts.)

Jag anhåller, herr talman, att få yrka bifall till den vid den föredragna punkten fogade reservationen.

Herr Sjö: Herr talman! Jag undrar ändå, om herr Starbäcks uttalande håller streck, särskildt hvad beträffar hans påstående, att man här ser endast på personen men icke på saken. Jag bestrider detta, hvad mig angår, på det högsta.

Vidare yttrade herr Starbäck, att vi lämnat ungefär liknande anslag till ungefär samma ändamål i andra länder. Om ändamålen verkligen äro alldeles lika, skall jag lämna därhän; men herr Starbäck vet lika väl som jag, att när man lämnat ett anslag en gång, så är det mycket svårt att taga bort det. Det är ungefär detsamma som att simma mot strömmen.

För att emellertid återkomma till själfva saken, så vill jag än en gång uttala, att jag icke kan finna, att det är af behovet påkalladt, att vi här i Sverige vare sig tillsätta en bibliotekarie där nere i Paris eller att vi anslå medel för aflönande af en sådan. Jag får därför, herr talman, fortfarande yrka bifall till utskottets hemställan i denna punkt.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, framställde herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder förekommit, propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels på afslag därå och bifall i stället till den vid punkten af herr Berg i Stockholm m. fl. afgifna reservationen; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes emellertid, till följd hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs denna voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren, med afslag å statsutskottets hemställan i punkten 174:o) af utskottets förevarande utlåtande nr 8, bifaller den vid punkten af herr Berg i Stockholm m. fl. afgifna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Voteringen visade 83 ja, men 112 nej, vid hvilken utgång kammaren bifallit utskottets hemställan.

Punkten 175.

Lades till handlingarna.

Punkten 176.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 10.

Herr *Camitz* aflämnade en motion, nr 214, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående rätt till pension för tjänstemän vid statens järnvägar m. m.

Nämnda motion bordlades på begäran.

Som tiden nu var långt framskriden, beslöt kammaren, på hemställan af herr talmannen, att uppskjuta handläggningen af öfriga på föredragningslistan förekommande ärenden till kl. 8 e. m., då detta sammanträde enligt utfärdadt anslag komme att fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4,43 e. m.

In fidem
Per Cronvall.
